

Днес в броя

Стр. 3

За шеста поредна година форумът „Наука за бизнес“ среща учени и представители на индустрията

Стр. 8 – 9

Инж. Петко Динев, чиято компанията взема активно участие в програмата на НАСА „Артемис“: „Учителят е този, който запалва децата. Ако един учител е добър и успее да запали искрата у децата, те ще го следват. Тяхното виждане ще се промени. Те ще започнат да вярват в себе си и ще имат успехи“

Стр. 11

Юлияна Атанасова, д.м., ръководител на Националната референтна лаборатория по туберкулоза към НЦЗПБ: „Интересът към нетуберкулозните микобактерии се засилва по време на СПИН епидемията. При пациенти с тежка имуносупресия могат да предизвикат опасни за живота инфекции“

Българска академия на науките
www.bas.bg

Силата на информацията

®

АЗ·БУКИ

Вестникът е правопреемник на първото официално издание на Министерството на просвещението – „Училищен преглед“ – 1896 г.

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 24 (1769) 18 – 24 юни 2026 г. Година XXXV. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г.

Цена 1,10 € / 2,15 лв.

Снимка „Аз-буки“

За 19-а поредна година ОУ „Васил Левски“ в село Караджово събра ученици, учители, родители и приятели на училището за традиционната благотворителна инициатива „Вечер на добрите сърца“
Повече на стр. 5

Издателство „Аз-буки“ представя портал за наука

Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ представя официално новия портал на научните си списания на 18 юни 2026 г. от 11:00 часа в зала „Collab R“ на ул. „20-ти април“ №13 в София.

Събитието е част от усилията на Министерството на образованието и науката и на Издателството за разширяване на достъпа до българската научна продукция и за утвърждаване на принципите на отворената наука. Реализирането на проекта за отворена наука се базира на споразумение от 2025 г. между Министерството и НИОН „Аз-буки“.

Новият портал предоставя модерна среда за достъп до научното съдържание на списанията, издавани от НИОН „Аз-буки“, като създава възможности за по-голяма видимост, цитируемост и международно присъствие на българските научни изследвания.

След представянето е предвидена кратка дискусия на тема „Предимствата на отворената наука за българската научна общност“, в рамките на която ще бъдат обсъдени възможностите за по-широко разпространение на научните резултати, повишаване на тяхното въздействие и интегриране на българската наука в международното научно пространство.

Сред официалните гости на събитието са поканени министърът на образованието и науката Георги Вълчев, директорът на Института по образованието Галин Цоков, изпълнителният директор на Националния център за информация и документация Ваня Грашкина-Минчева и директорът на дирекция „Наука“ в Министерството на образованието и науката Янита Жеркова.

Водещ на събитието е директорът на НИОН „Аз-буки“ Емил Спахийски. Заместник-директорът на Издателството Венцислав Генков ще представи основните функционалности на портала, както и споразумението между Министерството на образованието и науката и Издателството за развитие на политиките за отворена наука.

Сред основните теми са ролята на държавните политики за повишаване на видимостта на научните изследвания, добрите европейски практики в областта на отворения достъп, както и възможностите за по-широко международно присъствие на българската наука. **АЗ·БУКИ**

Повече участия в националните олимпиади

Най-много ученици показват знанията си по математика, след нея се нарежда география и икономика

Стела МАРИНОВА

С близо 7000 повече са участията в националните олимпиади по науки през настоящата учебна година спрямо предходната. В тази кампания те са били 78 033 при 71 037 през 2025 г. Ръстът на младежите, които показват знанията си на първия (общински) кръг, е от близо 10%. Това отчитат от Сдружението на олимпийските отбори по природни науки и Министерството на образованието и науката след първата година на кампанията „Участвай! Олимпиадата е за всички“.

Данните бяха представени от министъра на образованието и науката

проф. Георги Вълчев, заместник-председателя на Сдружението Елена Маринова, изпълнителния директор на Сдружението Вълкан Горанов и главния секретар на БТА Юлия Соколова.

„Министерството на образованието и науката работи плътно по инициативата със Сдружението на олимпийските отбори по природни науки. Последните години се забелязва дисбаланс – по-малко зрелостници избират математика или някоя от другите природни дисциплини като изпити, с които завършват и след това кандидатстват във висшите училища. С подобен тип усилия се надяваме в следващите години да преодолеем дисбаланса и да постигнем добро партниране

между всички клонове на знанието“, каза министър Вълчев.

По думите му в подготовката си за участие в олимпиади, най-напред на общинско ниво, учениците придобиват както знания и умения, така и друг тип самочувствие и поведение, което е важно за изграждането им като личности и бъдещата им професионална реализация.

Проф. Вълчев посочи още, че в политиките на Министерството на образованието и науката са взети предвид усилията, които трябва да бъдат положени, за да може следващите години в българското училище да влязат мотивирани и креативни учители в природните дисциплини.

На стр. 3

9 770861 399001

Випуск 2026 постигна най-добрите резултати на матурата по български език

Стефа МАРИНОВА

Тази година средният резултат на държавния зрелостен изпит по български език и литература е 60 точки, или „Добър 4,39“. Той е по-висок с две точки спрямо миналогодишния и е най-високият от провеждането на държавните зрелостни изпити досега. Това съобщи заместник-министърът на образованието и науката д-р Тания Панчева при представянето на резултатите от матурите за 2026 г. в Просветното министерство.

„Този резултат ни показва, че цялата образователна система и мерките, които се взимат, дават своите резултати“, подчерта зам.-министър Панчева.

На втория държавен зрелостен изпит по профилиращ предмет средният резултат е 71,09 точки, което е „Много добър 4,89“.

Данните на МОН показват, че 338 зрелостници са получили по две отлични оценки при 279 миналата година. Четирима ученици са постигнали максималните 100 точки и на двете матури.

Отличниците с оценка над 5,50 на матурата по български език са общо 7748. Изкаралите 100 точки на изпита също са рекорден брой – 53-ма.

Намалява и делът на учениците с най-ниски резултати, като понижаването е с повече от 6%. Тази година „Слаб 2“ на матурата по български език имат 5323 ученици, докато миналата те са 5697. Двойките на задължителната матура по предмет по избор са 1259 при 1463 миналата година.

Панчева отбелязва още, че подобрението на средните резултати е при голяма част от предметите. Ръст на средните точки има по предприемачество с над 7 точки, по математика – с близо 2 точки, по биология и здравно образование – с над 6 точки, по география и икономика – с почти 3 точки.

Най-високи резултати се отчитат в София-град, Смолян и Пловдив. Ръст в резултатите има в региони като Сливен, Разград, Враца, Смолян, Кърджали и Ямбол.

„Това показва, че целенасочените усилия за подобряване подготовката на учениците дават резултати. Разликите между отделните региони поставят въпроса за образователните неравенства, чието преодоляване е сред от приоритетите на Министерството на образованието и науката“, каза още д-р Панчева.

След сигнали от оценители от цялата страна и проверка са анулирани общо 107 изпитни работи. Сто от тях са с идентично съдържание, посочи още заместник-министърът. Другите седем са с нарушена анонимност.

Директор на дирекция „Професионално образование и обучение“ Ваня Тивидошева представи и резултатите от изпита за придобиване на професионална квалификация.

„Има устойчивост на резултатите през последните три години. Резултатите са „Много добър 4,51“ преди две учебни години, предходната средният резултат е „4,56“, а настоящата е „4,54“, посочи тя.

Учениците избират начина на явяване – чрез защита на дипломен проект, чрез тема и практически изпит или чрез тест и практически изпит.

Най-голяма част – 15 476 зрелостници, са избрали да се явят на защита на дипломен проект и в рамките на шест месеца те са разработвали изследователска задача в теоретичната ѝ част, като на изпита трябва да покажат и практическите си умения. Те са постигнали и най-високи средни резултати – „Много добър 4,98“.

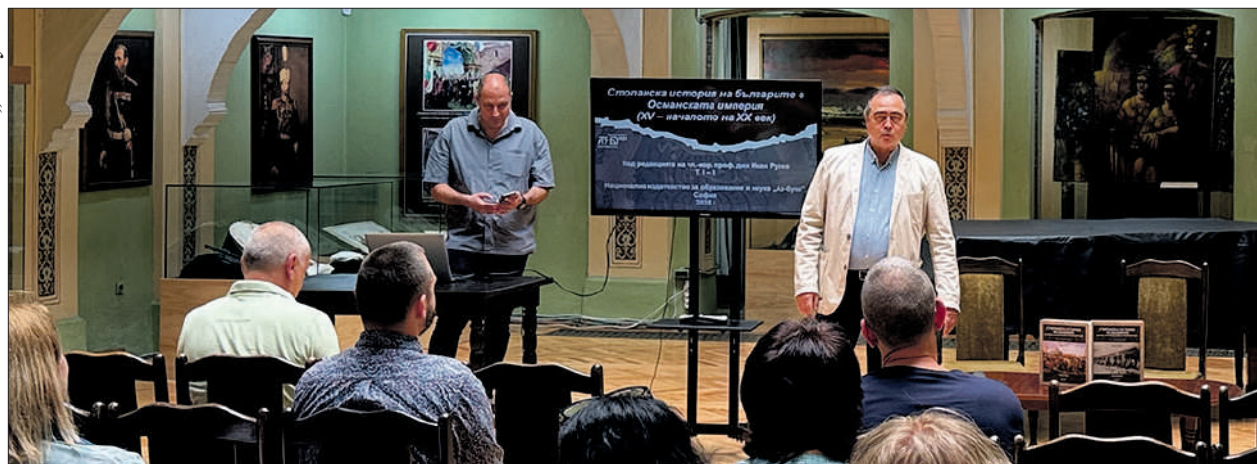
Данните сочат, че 14,61% от успешно защитилите дипломния си проект имат оценка „Отличен 6.00“.

6234 са избрали да се явят на изпит с развиване на тема в частта теория и полагане на практически изпит. Те постигат най-нисък среден резултат – „Добър 4,16“. Имат и най-голям процент слаби оценки – 14,46%.

3869 са предпочели да решат тест по теория и да положат практически изпит. Те имат среден успех „Много добър 4,50“. Резултатите се подобряват в сравнение с предходни години.

„Стопанска история на българите в Османската империя“ с премиера в Пловдив

Снимка „Аз-буки“

Диляна КОЧЕВА

Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ представи в Пловдив „Стопанска история на българите в Османската империя“ (XV – началото на XX в.). Събитието се състоя в зала „Съединение“ в Регионалния исторически музей в града.

„Тази година при нас бяха представени много стойностни исторически трудове. Радвам се, че днес можем да бъдем домакини и на премиерата на още един – „Стопанска история на българите в Османската империя“ под редакцията на чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Русев“, каза директорът на РИМ – Пловдив, Стоян Иванов по време на премиерата на изданието.

Директорът на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ Емил Спахийски също приветства авторите на изданието и гостите на събитието. Той разказа за дейността на Издателството и интересни моменти, свързани с процеса на издаването на книгата.

„Такъв труд с такъв обем до този момент в България не е правен. Обхватът като период е много голям. Трудно бе и да се направи, но си заслужаваше“, посочи директорът на „Аз-буки“ Емил Спахийски. По думите му това е огромен принос към науката и основа, върху която могат да стъпят други историци, които в бъдеще да надградят постигнатото.

„Представяли сме книгата и в други градове, но днес в тази зала има най-много автори“, каза съставителят и научен редактор на двутомното издание чл.-кор. проф. д.и.н. Иван Русев. Той разказа кога и как е започнал работа по книгата, и специално благодари на всички автори в нея.

„Книгата е много добре илюстрирана. Има както цветни, така и черно-бели снимки. Но най-впечатляваща със сигурност в това отношение е главата за монетите. Всички те са показани в реален размер и до момента това никога не е правено“, каза още той.

Чл.-кор. Русев посочи още, че е много щастлив, че към изданието се наблюдава голям интерес и то достига до своите читатели в цялата страна.

„Действително хората, които са запознати със съдържанието и на двата тома и с публикациите по темата, могат да осъзнаят какво е постигнато с този труд. Никога не е излизало в такъв обобщен и четивен вид“, казва проф. д.и.н. Пенчо Пенчев – преподавател в Университета за национално и световно стопанство в София и един от авторите в изданието. Той обърна внимание и на това колко е трудно да координираш и да работиш с 27 различни автори и накрая всички те да представят публикации, които да бъдат сходни по вид.

Двутомната колективна монография обединява труда на 27 автори – утвърдени и млади учени, които в 26 тематични глави проследяват ключови аспекти от стопанското развитие на българите през османския период.

Изследването предлага съвременен научен прочит на икономическите процеси, социалните структури и стопанските практики в българските земи.

Особен акцент в изданието е поставен върху издирването, анализа и въвеждането в научно обращение на нови исторически извори, които допринасят за по-задълбочено разбиране на икономическата история на българите.

Монографията е подготвена съгласно всички изисквания за съвременно научно издание.

Отделните глави са рецензирани от утвърдени специалисти с международно признание, което гарантира високото академично качество на труда. **АЗ-БУКИ**

„Студио „Аз-буки“ завършва сезона с разговор за наука

Последният за сезона епизод на „Студио „Аз-буки“ – подкаста за образование на Национално издателство „Аз-буки“, ще бъде заснет на 19 юни (петък) от 18:00 часа в зала „Collab R“ на ул. „20-ти април“ №13 в София.

Как изглежда науката, когато слезе от страниците на научните списания и застане пред микрофона? Какво стои зад откритията, наградите и големите постижения – любопитство, упоритост, съмнение или нещо повече?

Финалният епизод на първия сезон на подкаста за образование „Студио „Аз-буки“ е посветен на лауреатите на Националните награди за наука „Питагор“.

На една сцена ще се срещнат учени от различни поколения, обединени от едно – стремежа да разширяват границите на познанието.

В откровен разговор те ще споделят какво означава да бъдеш учен в България днес, как науката променя обществото и защо научните открития имат значение далеч отвъд лабораторията.

Това няма да бъде просто дискусия, а възможност да чуете историите зад успехите, предизвикателствата зад признанието и хората зад науката. След официалната част ще можете да се

включите и със свои въпроси към гостите.

С този епизод „Студио „Аз-буки“ завършва своя първи сезон, в който бяха излъчени общо 15 епизода с едни от най-разпознаваемите личности в областта на образованието, науката, културата и обществените живот.

Сред гостите на предаването досега бяха актрисата Гергана Стоянова, проф. Галин Цоков, Емил Спахийски, психотерапевтът Мадлен Алгафари, Красимир Вълчев, Тервел Пулев, проф. Георги Бърдаров, д-р Антони Рангачев, д-р Христина Проданова, проф. Миглена Темелкова, проф. Сергей Игнатов, доц. Радослав Александров, поетът и драматург Стефан Цанев, заместник-кметът на София Десислава Желязкова, както и младият олимпиец Борис Донков и неговият преподавател Василка Йорданова.

През първия си сезон „Студио „Аз-буки“ се утвърди като пространство за смислени разговори за образование, лични каузи и вдъхновяващи истории.

Водещ на специалното издание ще бъде авторът и досегашен водещ на поредицата – зам.-директорът на Издателство „Аз-буки“ Венцислав Генков. **АЗ-БУКИ**

4 медала за България от Европейската олимпиада по физика в Швеция

Български гимназисти спечелиха 4 медала от Европейската олимпиада по физика (EuPhO). В конкуренция с над 200 участници от 41 държави родните ученици грабнаха 2 златни и два сребърни медала и почетна грамота, съобщава Сдружението на олимпийските отбори по природни науки. Европейската олимпиада по физика се проведе в Швеция от 12 до 16 юни.

Златните медали за България спечелиха Светослав Арабов (X клас, МГ „Д-р Петър Берон“, Варна) и Йордан Петков (X клас, Американски колеж, София). Сребърните отличия завоюваха Александър Николов (XII клас, Първа частна математическа гимназия) и Мирослав Драганов (X клас, ППМГ „Акад.

Снимка „Аз-буки“

Никола Обрешков“, Бургас). Почетната грамота е за Атанас Гочев (XII клас, СМГ „Пансий Хилендарски“). Техни ръководители са доц. д-р

Нено Тодоров и Георги Александров от Физическия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. **АЗ-БУКИ**

Науката не е разход, а инвестиция

Инициативата на БАН и Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия дава плодове

Снимка Пресекретариат на Президентството

Богатството на съвременните общества се създава там, където знанието среща предприемаческия дух, а научните открития се превръщат в производство и конкурентно предимство. „Това заяви президентът Илияна Йотова при откриването на шестото издание на форума „Наука за бизнес“. Тя подчерта, че България има всичко необходимо за това – талантиливи учени, креативни инженери, предприемчив бизнес и традиции в науката. Нужно е само да превърнем тези предимства в обща национална цел.

Държавният глава поздрави организаторите на събитието – Българската академия на науките и Изпълнителната агенция за насърчаване на малките и средните предприятия, като отбеляза, че провеждането на форума е доказателство как държавата, науката и бизнесът могат да говорят на един език – в полза на България и на нейното развитие. По думите ѝ, партньорството между тези две области – наука и бизнес, не е еднократна инициатива, а трябва да е стратегически избор за бъдещето на България.

„Днес повече от всякога е необходимо взаимодействие между научните организации и бизнеса да не зависи от лични контакти и случайни инициативи, а да бъде естествена и устойчива част от икономическа политика на държавата“, заяви Илияна Йотова. Тя посочи, че истинската стойност на научните постижения се разгръща тогава, когато те достигнат до хората, до предприятията и до пазара. България не трябва да бъде само пазар за чужди технологии, защото страната ни има всички възможности и предимства да ги създава.

Тя разгледа щандовете на различните институти, като отбеляза разработките в различни области, като информационните технологии, медицината, роботиката,

новите материали, енергийната ефективност и други.

„Не бива да се подценява и ролята на малките и средните предприятия, които са гръбнакът на европейската икономика и на българското предприемачество. Те най-често превръщат иновацията в реален успех“, каза президентът и поздрави бизнеса за иноваторския дух като двигател на прогреса.

Илияна Йотова посочи, че научният напредък може да повдигне националното самочувствие. „Твърде дълго говорим за изтичане на потенциал и е време е да започнем да говорим за привличане на таланти, за условия младите учени да остават в България и да развиват идеите си тук“, каза тя. И допълни, че нито една стратегия няма да е успешна, ако най-добрите ни умове продължават да реализират потенциала си извън страната. „Това може да стане чрез осъзнаването, че науката не е разход, а е инвестиция, която определя бъдещето ни, докато иновациите са условие за конкурентоспособност“, каза Илияна Йотова. И допълни, че имаме основание да бъдем горди и с постиженията на Българската академия на науките

На форума посетителите можеха да се запознаят с технологични решения и проекти на БАН, насочени към индустрията, както и с добри практики за сътрудничество. Освен това имаха възможност да видят екологични роботи, захранвани с водородна горивна клетка, разпознаване на емоции и разпознаване на хора чрез слеждане на очи (eye tracking); биотехнологично производство на водород от възобновяеми суровини; катализатори за пречистване на водород за приложение във водородни горивни клетки; използване на неорганични техногенни отпадъци за получаване на нови строителни пенокерамики; нови облицовъчни керамики от промишлени отпадъци с подобрени свойства. **АЗ-БУКИ**

Кампания на Института за български език – БАН и в „Аз-буки“

Вкусни ястия или вкусни ястиета?

Михаела КУЗМОВА*

Наскоро, пазарувайки в голям супермаркет, се заслушах в реклама, която завърши с думите: „Предлагаме най-качествените продукти за вашите вкусни ястията“. Формата за множествено число *ястията/ястиета* (с ударение върху първата или предпоследната сричка), както и формите за единствено и множествено число *ястие* и *ястий* (с ударение върху окончанието) понякога чуваме в кулинарни телевизионни предавания или видеоматериали, публикувани в интернет. За *ястията* четем и в кулинарни блогове, дискусии във форуми и публикации в социалните мрежи. Тази форма се среща също и в по-старата литература – ето един пример от повестта на Любен Каравелов „Българи от старо време“: „В Харжи Генчовото училище има голямо множество ученици, които, когато дойдат утринта в училището, донасят със себе си хляб и различни ястията и обядват в училището“.

Всъвременния книжовен български език обаче, както показва справката с платформата „Берон“, съществителното от среден род *ястие* се произнася с ударение на първата сричка, а формата му за множествено число се образува с окончание -я без промяна в мястото на ударението – *ястия*. С окончание -я и без промяна в мястото на ударението се образуват формите за множествено число на съществителните, завършващи на -ие, които подобно на *ястие* имат неударено окончание в единствено число, например *здание* – *здания*, *извѣстие* – *извѣстия*, *копие* – *копия*, *орѣдие* – *орѣдия* и др.

С окончание -та образуват форми за множествено число съществителните, завършващи на -ие, които в единствено число имат ударение върху окончанието: *ателие* – *ателиета*, *битиѐ* – *битиѐта*, *досиѐ* – *досиѐта*, *остриѐ* – *остриѐта*, *питиѐ* – *питиѐта* и др.

По-особен е случаят със съществителното *житиѐ*, което има дублетни форми за множествено число – *жития* и *житиѐта*.

* Д-р **Михаела Кузмова** е главен асистент в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките.

Повече участия в националните...

От стр. 1

Данните обхващат олимпиадите по математика, информатика, лингвистика, география и икономика, физика, астрономия, химия и опазване на околната среда и биология и здравно образование. Представените цифри са за участия, а не за уникални участници.

Ръст има в седем от осемте разглеждани олимпиади. Само при лингвистиката има задържане.

Математиката остава най-широкият вход към олимпийската система, отбеляза Маринова. Тази година в олимпиадата има 42 104 участия при 38 145 през учебната 2024/2025 г. При нея е отчетен най-голям абсолютен ръст на явилите се на първия кръг ученици – с 3959 (или 10,38%).

Втората най-масова олимпиада по науки остава по география и икономика с 14 266 участия (със 783 повече спрямо предходната година). Тя е следвана от биологията и здравно образование (6869) и химия и опазване на околната среда (6666).

Най-висок процентен ръст е отбелязан при участието в олимпиадата по информатика – 20,54%, което се равнява на 107 участници повече. След това се нарежда астрономията с ръст от 14,26% (361 участници).

В 22 от 28 области отчитат ръст, като Варна е с най-голям ръст както в абсолютна, така и в процентна стойност. Там бележат ръст от 2028 на 5006 участия (или с 2978 повече, което се равнява на 146,84%). Варна е следвана от по-малки области с двуцифрен процентен ръст: Разград +51,17%, Хасково +42,93%, Смолян +39,43%, Ловеч +29,37%, Стара Загора +21,27%, Плевен +20,67%, Видин +18,18%, Габрово +13,90%, Силистра +11,80%, Ямбол +11,08%.

„София-град отчита процентен ръст от +10,25% и остава най-големият олимпийски център с 20 851 участия през 2026 г.“, посочи Маринова.

Най-големите увеличения в абсолютни стойности са във Варна (2978 участия), следвана от София-град (1938 участия), Смолян (772 участия), Разград (523 участия), Стара Загора (402 участия), Ловеч (336 участия), Хасково (334 участия) и Плевен (282 участия).

Работни моменти
от процеса
по създаването
на училищния химн
на СУ „Д-р Петър Берон“ –
Костинброд

Снимки СУ „Д-р Петър Берон“, Костинброд

Флашмоб „Светилник“ събира на живо ученици, учители и родители

Новите оригинални химни, дарени от „Музикаутор“ през сезон 2025 – 2026 г. на 9 училища, ще бъдат изпълнени на финалния концерт в НТ „Иван Вазов“

Страницата подготви
Петя НИКОЛОВА

Националната инициатива „Светилник“ на „Музикаутор“ представя на 20 юни в градинката пред Народния театър „Иван Вазов“ в София специална музикална програма за жителите и гостите на столицата. Пространството се превръща в сцена на открито за флашмоб – музикален перформанс на живо, в който ще се включи и Детският радиохор на БНР.

За „Аз-буки“ Виктория Миндова от „ИР и комуникации“ в „Музикаутор“ сподели, че петото издание на инициативата за даряване на оригинални училищни химни, създадени специално за български училища, символично ще пресъздаде светлината и ще превърне откритото пространство в жива картина на основното послание на „Светилник“ – музиката създава общност, пази паметта и предава светлина от поколение на поколение.

В събитието ще вземат участие учениците от деветте училища, включени в тазгодишното издание. Флашмобът ще постави емоционално начало на празничния ден, а по-късно на сцената на Народния театър ще се проведе и тържественият финален концерт „Светилник 2025 – 2026: Че какво без песен е светът“, когато за първи път ще прозвучат новите училищни химни. Очаква се на концерта да присъстват над 700 зрители и да бъде уважен

от министъра на културата Евтим Милошев, министъра на образованието и науката проф. Георги Вълчев, кмета на Столична община Васил Терзиев, зам.-ректора на НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ проф. д-р Елена Тренчева, както и от представители на партньорските организации.

„Вдъхновено от поезията на Дамян Дамянов, мотото на настоящото издание – „Че какво без песен е светът“, подчертава значението на песента като духовен мост между поколения-

та“, казват организаторите.

След старта на петото издание през октомври 2025 г. 9 нови училища получават свой собствен оригинален химн – дарение от българските автори и композитори.

Това са 11. ОУ „Христо Ботев“ в Благоевград, СУ „Любен Каравелов“ – Копревница, СУ „Д-р Петър Берон“ – Костинброд, ОУ „Неофит Рилски“ – с. Горно Драглище, община Разлог, СУ „Отец Паисий“ – Самоков, 45. ОУ „Константин Величков“ – София, 97. СУ „Братя Миладинови“ – София, НУМСИ „Проф. Панчо Владигеров“ – Бургас. Освен това тази година „Светилник“ включва и едно българско училище от бесарабските територии на Украйна – Болградската гимназия „Георги С. Раковски“, Болград, Украйна.

От началото през 2021 г. досега към семейството на „Светилник“ са се присъединили повече от 31 000 ученици и над 2300 учители от 20 населени места. В създаването на химни за училищата са участвали над 190 автори на музика, текст и аранжирмент, а видеата към музикалните произведения са сътворени от пет випуска на факултет „Екрани изкуства“ към НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“.

Едно от училищата, получили собствен химн тази година, е СУ „Д-р Петър Берон“ в Костинброд. Творческият тандем Живко Колев и Светослав Лобошки посвещават работата си на 80-ата годишнина на гимназията с идеята да предадат ценности, които идните поколения ще припознаят.

„Пишейки текста, се опитвах да предам

чувството за принадлежност към училището, към неговия патрон, местоположение, история. Разбрах колко много могат да научат хората, слушайки химна, колко много емоции могат да ги завладеят“, обяснява Колев.

Зарядът на стиховете носи вдъхновение и на Светослав Лобошки да напише музиката. А зам.-директорът на училището Бонка Янева изразява увереността си, че след като в текста е вплетен просветителският дух на д-р Петър Берон, а мелодията е тържествена и достъпна за младите хора, значи „химнът ще се пее с гордост, а не по задължение“.

Екипът на костинбродското средно училище е убеден, че ако обединяващата сила на произведението може да помогне на учениците да бъдат по-осъзнати и сплотени, въздействието му ще вдъхнови идните поколения. Защото всяка песен остава като траен символ на училищната идентичност, принадлежност и споделени ценности. И това ще се усети от всеки, който в 11.30 ч. на 20 юни съпреживее музикалната изненада.

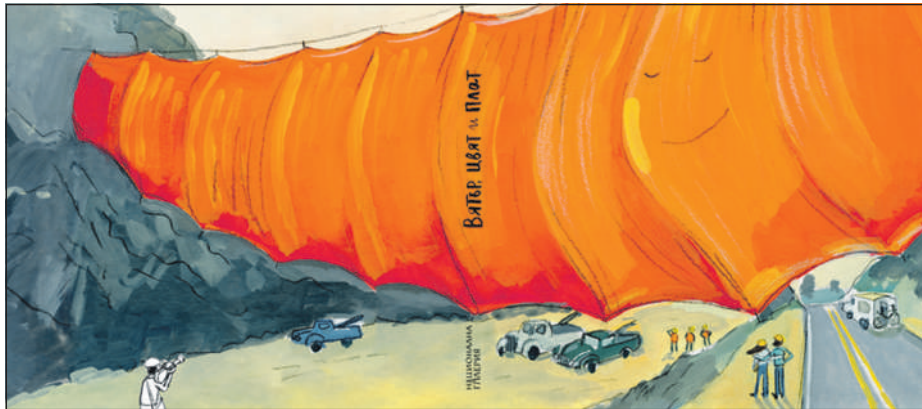
„Запазете си деня за „Светилник“, канят организаторите. А ние припомняме думите на Иван Димитров, изпълнителен директор на „Музикаутор“ и идеен вдъхновител на „Светилник“, които каза пред „Аз-буки“ при старта на тазгодишното издание: „Животът би бил безсмислен без творчество – музиката, литературата, поезията, изобразителното изкуство пресъздават емоциите, силата на духа и стремежите ни. Те дават цвят на съществуването ни и ни вдъхват сила да вървим напред“.

Деца преобразяват свой любим предмет като Кристо

Вятър, цвят и плат. Неслучайно тези думи са заглавие на книга за деца, посветена на големите и световно известни майстори в изобразителното изкуство – българина Христо Явашев-Кристо и неговата съпруга и творчески партньор Жан-Клод. Визуалните артисти използват различен вид обогатени платове, с които опаковат огромни по мащаб проекти като реки, мостове и сгради.

На рождения им ден – 13 юни, защото и двамата са родени на една и съща дата, Отдел „Образователни програми“ на Националната галерия в София покани малки и големи на официалното представяне на книгата на Кристина Тужарова и Издателство „Книги за любители“ – „Вятър, цвят и плат“.

„Това е историята на необикновените художници Кристо и Жан-Клод. Разказ за въображението, което оформя реалността, за безграничната енергия, която съпътства вдъхновението. За смелостта да се прекрачват граници, и за откриването на нови хоризонти на мисълта“, споделят за образователната инициатива от Отдела.

Корица на книгата „Вятър, цвят и плат“

В галерия „Квадрат 500“ на площад „Александър Невски“ в столицата, освен че се запознават с новото интересно издание, деца и родители се включват в творческа работилница, вдъхновена от емблематичните опаковки на двамата художници. Участниците преобразяват чрез плат, въже

и фантазия свой любим предмет, създавайки собствени произведения в духа на творчеството на Кристо и Жан-Клод.

В началото на м. февруари т.г. отдел „Образователни програми“ на Националната галерия посвети още едно творческо ателие за малки и големи на Кристо и Жан-Клод.

Работилницата съпътстваше посветената на 90 години от рождението на големите творци изложба „Опакованият Райхстаг“. „Аз-буки“ разговаря тогава с уредника Яна Братанова и отрази инициативата.

Представената вече официално книга „Вятър, цвят и плат“ е част от поредицата за деца на Кристина Тужарова, посветена на известни български майстори в изобразителното изкуство. Освен че пише текста, Тужарова илюстрира творбата. Заедно с Издателство „Книги за любители“ идеята й вече се реализира за Владимир Димитров-Майстора, Иван Милев и Константин Щъркелов. Книжките „Щъркелов, царят на акварела“, „В невидимия свят с Иван Милев“ и „За Майстора на цветовете“ се радват на голям интерес както от страна на децата, така и от техните родители.

Най-новото издание, от което всички научаваме повече за Кристо и Жан-Клод, може да се закупи от книжарниците на Националната галерия, в „Квадрат 500“ и Двореца.

Училището в Караджово празнува с кауза

Снимки ОУ „Васил Левски“ – с. Караджово

За 19-а поредна година ОУ „Васил Левски“ провежда благотворителна вечер

Дуляна КОЧЕВА

За 19-а поредна година в ОУ „Васил Левски“ в село Караджово, община Садово, област Пловдив, се проведе традиционната благотворителна вечер. Под надслов „Вечер на добрите сърца“ в двора на училището се събраха учители, ученици, родители, представители на институции, образователни организации, бизнес партньори, дарители и приятели на училището.

„Доброто няма нужда от големи думи. Радвам се, че днес на едно място сме много хора с големи сърца“, каза по време на откриването на тържеството директорката на ОУ „Васил Левски“ в село Караджово Красимира Благоева. Тя посочи, че често я питат какво е да ръководиш такова училище: „Отговорът не е нито в цифрите, нито в броя на проектите, по които работим. Отговорът е скрит зад усмивките на децата. При нас всяко дете се чувства обичано и защитено“, казва още Благоева.

По традиция на празника бяха връчени и две специални отличия – Стипендиант на „Аз-буки“ и „Сертификат за успех“.

За 13-и пореден път Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ отличи свой стипендиант от училището. Тази година признанието получи Иляйда Самет Велиева от IV клас с класен ръководител Кичка Боботилова. Отличието ѝ връчи директорът на Издателството Емил Спахийски.

„13 години екипът на „Аз-буки“ подкрепя учениците от Караджово, защото вярваме в тях. И ще продължим да го правим и занапред“, посочи Спахийски на празника на училището.

Носителят на наградата „Сертификат за успех“ на Училищното настоятелство е Елчин Рустемова от VI клас с класен ръководител Серафим Петров. Отличието ѝ бе дадено на сцената от учителката Гинка Керина. Елчин е сестра на миналогодишната стипендиантка на „Аз-буки“ – Сечил Рустемова.

Както всяка друга година, така и тази преди началото на тържеството в училището се проведе благотворителен базар, на който гостите имаха възможност да си закупят сувенири, изработени от учениците в часовете за занимания по интереси. На него бе събрана сумата от 1000 евро. Средствата ще бъдат използвани както за лечението на Митко Миланов – дете на бивша възпитаничка на училището, така и в помощ на дейността на детските градини в Караджово, Кочеве и Моминско и за покупка на материали за арт заниманията на учениците през новата учебна 2026/2027 г.

„При нас няма бивши или настоящи ученици. Ние винаги ще бъдем едно семейство“, посочи Красимира Благоева. Тя каза още, че училището не е само място, в което децата се обучават, а и

Директорът на „Аз-буки“ Емил Спахийски заедно със стипендианта на „Аз-буки“ за 2026 г. Иляйда Велиева

пространство, където доброта, съпричастността и взаимната подкрепа се превръщат в реални постъпки.

Тазгодишното издание съвпадна с отбелязването на 156 години просветно дело в село Караджово, което направи празника още по-емоционален за всички присъстващи.

По време на тържеството учениците бяха подготвили богата програма с песни, танци и театрални постановки. За доброто настроение на гостите се погрижиха талантливите младежи от Танцов състав „Аз съм българче“ при Народно читалище „Съединение 1905“ в село Кочеве.

С табели в ръка с посланията „Доброта“, „Толерантност“, „Мечти“ и „Образование“ децата от училището показаха какво значи училището за тях.

За добрата подготовка на учениците заслуга имат всички техни учители, а за музикалните изпълнения – учителката по музика Кристина Ангелова, която бе неотлъчно до децата през цялото време.

Отличия за млади кинотворци

Второто издание на Националния ученически кинофестивал „Ученически обектив“ събра 58 училищни екипа от 20 населени места. Тази година във форума се включиха и възпитаници на български неделни училища от Франция, Испания и Молдова.

Организатори на събитието са 51. СУ „Елисавета Багряна“ в София и Сдружението на директорите в средното образование в Република България.

Национално издателство „Аз-буки“ е медиен партньор на събитието и осигури 21 индивидуални награди за участниците.

Официалното награждаване на отличените ученици и учители се проведе в Театрално-информационния център на училището домакин. Събитието откри директорът на 51. СУ „Елисавета Багряна“ в София д-р инж. Веселин Стефанов. Той поздрави участниците и гостите на кинофестивала.

„Този форум е форум на знанието“, каза началникът на РУО – София-град, д-р Елеонора Лилова. Тя изтъкна нуждата от такъв тип фестивали, които дават поле за изява за творческия поглед и креативност на учениците. „Думите имат голяма сила, но е далеч по-трудно да изразиш през обектива какво мислиш. За това е нужно да имаш много добре развити социално-емоционални умения“, посочи още тя.

На откриването на Фестивала присъства и директорът на Национално издателство за образование и наука „Аз-буки“ Емил Спахийски. „Филмът е път. Не правете филми, за да получавате награди или отличия, а приемайте работата по тях като все едно отваряте нова врата и срещате ново предизвикателство всеки път“, обърна се той към участниците. Пожела им никога да не се отказват от това, в което вярват, и да не спират пред трудностите, които неминуемо ще срещат.

Емил Спахийски не пропусна да поздрави и организаторите домакини в лицето на екипа на 51. СУ и посочи, че е много щастлив, че в последно време Издателството работи с тях изключително ползотворно по различни инициативи. „Ще продължим да го правим и в бъдеще“, каза още той.

На събитието присъстваха още Венцислав Генков – заместник-директор на Национално издателство „Аз-буки“, Надежда Славова – директор на Международния фестивал на анимационния филм „Златен кукер“, Боряна Пунчева – актриса, режисьор и сценарист, и други.

В категория „Игрален филм“ на първо място се класира късометражният филм „ИРА“ на ученици от Гимназията с преподаване на чужди езици (ГПЧЕ) „Симеон Радев“ в Перник.

Второто място си делят лентата „Изгубена“ на възпитаниците от Професионалната гимназия по компютърни науки и математически анализи „Проф. Минко Балкански“ в Стара Загора и „Последен миг“ на учениците от Българското неделно училище към Научното дружество на българистите в Република Молдова. На трето място се класира филмът „Цветовите на несъвършенството“ на възпитаниците от 51. СУ „Елисавета Багряна“ в София.

Индивидуалната награда в категорията „Игрален филм“ за „Най-добра мъжка роля“ отиде при Рикардо Иванов от 2. СУ „Проф. Никола Маринов“ – Търговище, за филма „Изпит“, а за „Най-добра женска роля“ – при Ралица Коева от Професионалната гимназия по компютърни науки и математически анализи „Проф. Минко Балкански“ в Стара Загора за лентата „Изгубена“.

Учениците от 51. СУ Кристиан Божинов и Николай Петров взеха отличието за „Най-добър сценарист“ за филма си „Тетрадката“. Призът за „Най-добър монтаж“ отиде при Йоана Ристас от СУ „Св. Патриарх Евтимий“ в Пловдив за филма „Къртицата“.

Наградата „Най-добър оператор“ грабна Магдалена Ненова (ПГД „Елисавета Вазова“, София) за „Строй“, а за „Визуални ефекти“ – екипът от 51. СУ за филма „Цветовите на несъвършенството“ – Ева Дянкова, Лора Маркова, Катерина Пенчева и Стефан Атанасов.

Първо и второ място в категория „Анимационен филм“ са за учениците от 7. СУ „Найден Геров“ във Варна за две различни ленти – „Закуска с препятствия“ (първо място) и „Transformers Annihilation“ (второ място). На трето място се класираха учениците от ПГД „Елисавета Вазова“ в София с „Нещото в съня ми“.

Индивидуалните награди в тази категория отидоха при Мария Виктория Дашева от ПГД „Елисавета Вазова“ в София за лентата „Параолимпийец“ („Най-добър сценарист“), Белослава Стойчева Стойчева от 7. СУ „Найден Геров“ във Варна за „Закуска с препятствия“ („Най-добър аниматор“) и Евгени Миленов Станкулов от ПГД „Елисавета Вазова“ в София за „Нещото в съня ми“ („Най-добър озвучител“).

В категорията „Документален филм“ най-много награди отидоха при екипа от ПМГ „Проф. Емануил Иванов“ в Кюстендил. Те се класираха на първо място с филма „(Не)познато краище – 2“. Учениците получиха и цели четири индивидуални отличия в тази категория.

Виктор Валентинов взе индивидуалния приз за „Най-добра режисура“ и заедно с Иво Джерменски и Гуидо Галени – наградата за „Най-добри екранни разказвачи“. Галени грабна още две индивидуални отличия – „Най-добър монтаж“ и „Операторско майсторство“.

На второ място в категорията „Документален филм“ се класират два ученически екипа – учениците от СУ „Н. Й. Вапцаров“ в Сливница с филма „Сенките на Април“ и възпитаниците от Математическата гимназия „Акад. Кирил Попов“ в Пловдив с „Легенди за Пловдив“.

Третото място е за учениците от Първа българска гимназия в Париж за филма „Париж е туй, не е играчка“. **АЗ-БУКИ**

Диляна КОЧЕВА

С убеждението, че съвременното образование трябва да говори на езика на децата, учителката по български език и литература в СУ „Панайот Волов“ в Шумен Димитрина Захариева от години разработва иновативни и интердисциплинарни уроци. В тях тя включва всичко, което може да бъде от полза на учениците в реалния живот, а не само в класната стая.

Освен това не само прилага разнообразни и иновативни методи в работата си, но и ги представя пред свои колеги в майсторски класове, посветени на модерното преподаване по български език и литература. Две години поред води майсторския клас „Прилагане на проектно базиран подход в обучението по български език и литература в прогимназиален етап. Създаване на интегрирани уроци, ориентирани към компетентностите на XXI век“.

Поема по пътя към иновативното преподаване още преди това да се превърне в тенденция в образованието. Самата тя признава, че учителската професия не е първото ѝ професионално поприще.

„Работила съм в сферата на финансите и търговията, но винаги фокусът за мен е бил комуникацията с хората“, разказва учителката по български език и литература пред „Аз-буки“. Завършила е две специалности – „Български език и литература“ и „История“, и винаги е приемала грамотността и уменията да се изразяваш правилно, като фундаментална основа за всяка професия и за всяко човешко общуване.

„За мен винаги е било важно човек да успее да каже това, което иска, подбирайки точните думи и достигайки до своя събеседник отсреща“, споделя тя. Решението да се насочи към сферата на образованието, идва след раждането на децата ѝ.

„Осъзнах, че това е много важно както за моите деца, така и за всички останали. Все пак децата са нашето бъдеще“, казва учителката.

Според нея именно житейският опит извън училището ѝ помага да вижда връзката между различните науки и да разбере, че знанието не съществува изолирано, а е взаимовръзка между всички учебни предмети.

„Човек е успешен, когато успешно съвместява всичко, което е учил. Всяка наука не е сама за себе си, а част от общото познание за света около нас“, убеждена е тя.

Първите ѝ години като учител преминават в по-малки населени места, където още тогава започва да търси различен подход към учениците.

„Изхождах от психологията на детето във времето, в което живеем, и от това, което ги интересува, така че да ги привлека към моя предмет. Защото най-трудното е да запалиш искрата на любопитството“, обяснява моята събеседничка. Признава, че в началото новаторските ѝ идеи не винаги са приемани с разбиране.

Промяната идва с постъпването ѝ в СУ „Панайот Волов“, където вече деветата година развива своите идеи и всеки ден усеща подкрепата на колегите и ръководството в лицето на директорката Росина Инджева. „Постъпвайки на работа, тогавашното ръководство ме оцени по това, че търся иновации и новости. Те също търсеха такъв човек и ме назначиха“, спомня си тя.

Сега именно интердисциплинарните уроци са запазената ѝ марка. Според нея бъдещето на образованието е в съвместното преподаване между различни предмети.

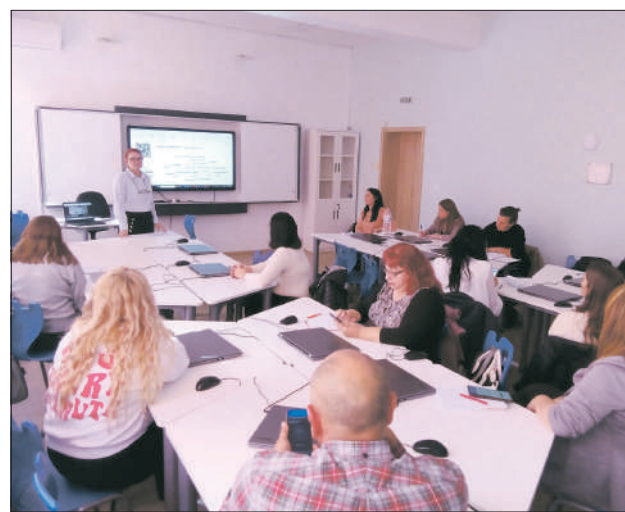
„След VII клас не трябва да продължаваме в тази урочно-класна система. Отделните предмети не трябва да се изучават сами за себе си, а заедно. Часовете трябва да са по три астрономически часа например и да обединяват различни области на познанието“, убеждена е Захариева.

Първият интегриран урок, който реализира в училището, е върху повестта „Немили-недраги“ на Иван Вазов. В него се преплитат литература, история, изобразително изкуство, технологии и компютърно моделиране.

„Моят фокус беше речта на Странджата.

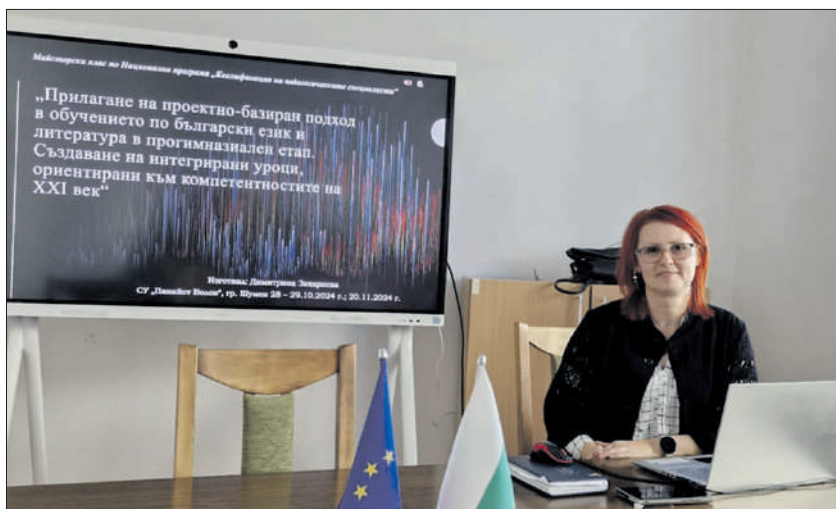
Учителката от години разработва интердисциплинарни уроци. В тях включва неща от полза за учениците в реалния живот

Снимки СУ „Панайот Волов“

Да научим „дигиталните деца“ да използват технологиите правилно

Образователната реформа трябва да бъде в методологията на преподаване, убеждена е учителката по БЕЛ от шуменското СУ „Панайот Волов“ Димитрина Захариева

Захариева вярва, че учителите трябва да изграждат добра хармония помежду си

Учителят по технологии приготви боба и храната от произведението, засегнахме историческия контекст, а по компютърни технологии учениците работиха с текстообработка. Получи се почти като театрална постановка“, разказва тя.

Учениците са рисували и литографските картини от кръчмата на Странджата, описани в произведението. Именно чрез подобни уроци според нея литературата оживява за децата.

Опитът обаче показва, че подобен тип преподаване изисква сериозна подготовка и добра екипна работа между учителите.

„Учителите, като ментори, трябва да изградят много добра хармония и симбиоза помежду си“, подчертава тя. И признава, че в началото е гледала на идеите като на „свои“, но постепенно е осъзнала, че успехът идва, когато всички преподаватели са равнопоставени участници.

„Сега се получава преплитане, а не всяко нещо да стои само за себе си“, казва тя. Категорична е по темата за технологиите и изкуствения интелект в училище.

„Изкуственият интелект може много успешно да се прилага в часовете по български език“, заявява тя. По думите ѝ технологичното обезпечаване и добрата материална база сами по себе си не са реформа.

„Технологията е само средство. Методологията трябва да бъде реформата в нашето

образование“, категорична е преподавателката. На мнение е, че днешните ученици са „дигитални деца“ и вместо да бъдат откъсвани от технологиите, трябва да бъдат научени как да ги използват правилно. „Не трябва да ги откъсваме от технологиите, а да ги насочим, че те са работен инструмент, а не просто забавление“, смята тя.

Според Захариева грамотността вече има ново измерение. „Във времето на технологиите грамотност е, когато пишем и комуникираме чрез тях“, обяснява тя.

Именно затова тя въвежда работа с изкуствен интелект още при по-малките ученици. Основният акцент е върху създаването на добри текстови инструкции (промптове) и правилното формулиране на мисълта.

„За да получим най-добрия резултат от изкуствения интелект, трябва да знаем какво и как да го попитаме. А това е отново начин на мислене, структуриране на текста и комуникация“, подчертава учителката.

Темата за грамотността остава сред най-големите тревоги в работата ѝ. Според нея учениците трябва сами да осъзнаят защо е толкова важно да умеят да пишат правилно, да бъдат грамотни и с богат речников запас.

„Най-важното е как ни възприемат хората, а те го правят чрез начина, по който говорим и се изразяваме“, казва тя. И допълва, че днес децата често общуват първо

онлайн, а едва след това лице в лице. „Те създават приятелства чрез начина, по който пишат“, отбелязва Захариева.

Освен в класната стая тя активно споделя опита си и с други преподаватели чрез различни обучения. Последното от тях е насочено към използването на иновативни подходи в часовете по български език и литература.

„Представих нашите иновативни уроци и как можем да интегрираме другите предмети“, разказва тя. По време на обученията учителите разработват собствени интердисциплинарни уроци, но според нея именно работата в екип се оказва най-голямото предизвикателство. „Много учители споделят, че им е трудно да се сработят с други колеги, и дори са получавали отказ“, казва тя.

На въпроса има ли негативи от интердисциплинарните уроци, Захариева отговаря много честно: „Негативите са, когато съберем много ученици на едно място. Всички те трябва да участват в урока, защото, ако някои са само зрители, започват да губят нишката и смисъла. Започват да говорят помежду си и не внимават. И ако учителите не влязат в ролята на ментори и водещи на целия процес, нещата няма да се получат. Точно затова трябва да има разбирателство между преподавателите“.

Според Димитрина Захариева именно уменията на един колектив да работи заедно, е това, което отличава успешното училище.

„Това, което ни отличава в СУ „Панайот Волов“, е, че умеем заедно да работим, имаме общ поглед как да интегрираме предметите, и свобода на действие“, обобщава тя.

А в основата на всичко остава една проста, но важна идея – училището трябва да подготвя децата не просто за изпити, а за истинския живот.

„Българският език и литературата са в основата на всяка наука. Но не се ограничавам само в предмета си – искам да покажа пътя на всяко дете, независимо дали ще избере роботика, медицина или друга професия. Умението да комуникираме, да изразяваме себе си и да мислим критично, е изключително важно. А то се развива чрез четенето, чрез речта и чрез начина, по който общуваме“, завършва Захариева.

От тази учебна година 128. СУ „Алберт Айнщайн“ в столичния квартал „Младост 2“ е с нов директор. Десислава Огнянова работи тук 28 години. Започва като младши учител, след това старши, председател е на методическото обединение „Чужди езици“. Последните четиринайсет години е заместник-директор. Познава училището в детайли. Смята, че екипността, изградена в годините, е изключителен стимул за работа.

Зина СОКОЛОВА

Това беше всъщност мотивацията ми да застана, както се казва, начело на институцията, защото вярвам, че подкрепата на колегите е едно от най-важните неща“, казва Огнянова. Към това се прибавя и изградената изключително сплотена училищна общност. Съвместната работа проличава на юбилейния концерт по случай 50-ата годишнина на училището в зала 1 на НДК миналата година. На сцената излизат близо 250 деца. „Това показва нашата обединеност около общата цел – доброто на децата и тяхното възпитание, образование и социализацията“, допълва директорката.

Новото ръководство продължава традициите, изградени назад в годините. Това го прави по-стабилно като позиция. Показателно е, че тук почти няма текучество на кадри. Когато дойде нов учител, той намира своето място и често избира да остане в училище до края на кариерата си. Това е добра атестация за климата и за културата на общуване в колектива.

„В гимназиалния етап има една доста иновативна паралелка в областта на киберсигурността. Тя е в профил „Софтуерни и хардуерни науки“ – обяснява директорката. – Учебните програми са разработвани заедно с Университета по библиотекознание и информационни технологии (УниБИТ). В годините сме търсили винаги партньорство с академичните среди.“

Има подписани две споразумения – с УниБИТ и с УНСС, като от тази година училището е базово на Университета за национално и световно стопанство. Тук идват студенти да се обучават, а учениците, на свой ред, посещават публични лекции на УНСС. Част от тях са от професионалната паралелка по специалност „Икономическа информатика“.

„За възпитаниците на училището това е мост към висшето образование и ние, учителите, се вълнуваме за бъдещето им. А ние сме тук, за да ги подкрепяме в избора им – категорична е директорката. – Това е изключително важен момент не само за професионалното им развитие, но и за пълноценния им живот. Още от първи клас изграждаме у децата желание и любов към училището. Те се чувстват тук добре – приети и щастливи със своите приятели. Това е най-важният фактор за техния успех.“

Според Десислава Огнянова през последните години проблемът с мотивацията е предизвикателство. Затова, когато се създават подходящи условия за извънкласни дейности и занимания по интереси, за работа по различни проекти, това мотивира децата не само да са добри в учебния процес, но и активни извън класната стая.

В училището се работи по Програма „Еразъм+“ повече от десет години, като има и акредитация. Учители и ученици пътуват в различни европейски държави, за да се обучават, да споделят опит и да опознават чужди култури.

„В анкетите, които организираме с колегите в началото на всяка учебна година, за това каква е нагласата им за квалификация, 62 процента от тях споделят, че най-полезна е вътрешната квалификация“, казва директорката. Практическият опит е най-ценен за тях. Това също е важно и за емоционалното им спокойствие, защото знаят, че са подкрепени да прилагат различни методи и подходи в учебния процес. Изоляцията в класната стая във време на предизвикателства не е добър вариант.

В училището има 15 клуба за занимания по интереси в различни области – дигитална грамотност, математика, природни науки,

Как говорят умните пари

Това го знаят второкласниците от 128. СУ „Алберт Айнщайн“ в София

Снимка 128. СУ „Алберт Айнщайн“

Десислава Огнянова, директор

роботика, спорт, екология, изкуство. Предлагат се всякакви възможности на децата да оползотворяват деня си след учебните занятия, защото училището е на едносменен режим.

Много активен е Ученическият съвет, който участва във всички инициативи, концерти и изяви на училището. Учениците от профилираната паралелка са разработили образователни приложения за по-малките – за медийна грамотност, информационна сигурност, екология. Техните проекти за образователни приложения ще бъдат публикувани на страницата на училището, за да могат да се ползват като ресурси и от ученици, и от учители, и от родители.

„Гостували са ни трима президентски, както и много известни личности – актьори, писатели, хора на изкуството и на спорта – казва директорката. – Наскоро Михаела

Филева ни беше на гости, която отправи ценни послания към нашите гимназиални ученици за това как трябва да следват мечтите си. Понякога може да нямаш енергия, но трябва да си отдаден на това, с което се занимаваш. В организацията на тези срещи Ученическият съвет има активна роля.“

Гордеят се с постиженията на учениците си в различни области на науката, изкуствата и спорта. Тази година участват в три олимпиади на национален кръг – по химия, по география и икономика, в националното състезание по музика, както и в редица спортни състезания на национално и международно ниво.

Възпитаници на училището са наградени в областта на чуждите езици – златен медал на международното състезание по английски език KGL, и предстои представяне не само на училището, но и на България на

международния кръг в Солун през есента. За втори път е класирана тяхна ученичка на такъв висок форум, където участниците показват как на практика използват чуждия език.

„Аз самата преди години като учител по английски започнах подготовка с мои ученици в международно състезание за есе, посветено на глобалните цели за устойчивост на ООН. Те се класираха на призови места и участваха в ученически дебати“, споделя Десислава Огнянова.

Концепцията, с която тя спечели конкурса за директор, е за развитието на училището през следващите три години с акцент върху мотивацията и инициативността, STEM образованието и изграждането на ключови компетентности у децата. Тя подкрепя колегите си да успеят и да убеждават децата, че ученето е през целия им живот.

Финансово грамотни от малки

През годините в 128. СУ са застъпени икономическите дисциплини. Преподавателите подготвят отбори за участие в европейска олимпиада по статистика. Гимназистите работят с реални счетоводни програми, подготвят CV, проектодоговор за служител, влизат в ролята на мениджъри, правят инструктаж, глъжностна характеристика и други счетоводни документи.

По време на регионалния форум и мобилност на тема „Еволюция на знанието – иновативни решения за качествено образование в изпълнение на НП „Иновации в действие“, състоял се наскоро в 55. СУ „Петко Каравелов“ в столицата, Ивелина Йончева – начален учител от 128. СУ „Алберт Айнщайн“, представя иновацията „Умните пари говорят“ – поредица от уроци и дейности, посветени на теми по финансова грамотност в началния етап.

„Оказва се, че всъщност изкуственият интелект ме отведе до това заглавие, посветено на международната седмица на парите“, споделя учителката.

Урокът по финансова грамотност е свързан с темата за семейния бюджет. Идеята е от втори клас децата да разберат разликата между нужда, необходимост и извънреден разход. Разделят ги на семейства, организации, като една миниикономика в класната стая в присъствието на родители.

За урока са напечатани банкноти с различна стойност. Участниците споделят как са се справили с предизвикателствата, и най-вече с извънредния разход. Ивелина Йончева подчертава, че задължително трябва да се платят данъците, защото са в графата „Задължителни разходи“. С този открит урок учителката успява да запали и родителите да участват активно.

„Интересното е, че темата за финансовата грамотност обикновено се предлага на учениците от девети и десети клас. Оригиналното на нашата идея е, че можем да започнем още от втори клас като ролева игра“, допълва Йончева.

Интервюто взе
Стела МАРИНОВА

Инж. Петко Динев:

Учителят е важен, той запалва искрата у децата

*Когато има добра конкуренция,
има иновации и развитие на технологиите*

– Инж. д-р Петко Динев, как се насочихте към научната сфера?

– Изборът ми навярно произтича от семейната среда. Майка ми беше лекарка, баща ми беше инженер с две висши образования. Вкъщи имаше много книги и ученето и науките бяха поставени на пиедестал.

Завършил съм МГ „Никола Обрешков“ – Казанлък, и в VIII клас имах уникалната възможност да ми преподава Теодосий Теодосиев, известен като Златния учител Тео. Тогава той беше млад учител, ние – първият му клас, на който преподаваше. Беше ни и класен ръководител.

Това, което той ни предаде, не толкова като преподаване по физика, а като начин на мислене, мироглед, отношение към света, към учебния процес и към другите – към колегите, съучениците, преподавателите, до голяма степен определя човека, който съм сега. Тео ни научи на борбения дух и да можеш да работиш под напрежение, което сега много ми помага.

Винаги съм се стремил към науката и да бъда добър ученик. Аз съм първият му златен олимпиаец.

– Как започнахте да участвате в олимпиади?

– В онези години в Математическата гимназия се провеждаха вътрешни олимпиади и имаше редовно състезания между градовете. Участвахме в математически състезания със Сливен, Ямбол, Велико Търново. За да може да се избере отбор от осмекласниците, преподавателите започнаха да ни дават контролни. Бяха ни казали, че те са с цел да се види кой на какво ниво е и евентуално да участва в подготовката за състезания. Бях избран и участвах в състезание в Сливен като осмекласник, дори взех и призова награда.

Когато се върнахме от състезанието, Тео предложи на част от състезателите да направим кръжок по физика. Целта му не беше да ни подготвя за олимпиади, а да имаме допълнителни занимания. Ентузиазирахме се от идеята. Тогава се учеше и в събота, така че го провеждахме след часовете или в неделя и решавахме задачи.

Дойде моментът, когато трябваше да се явим на градско състезание по физика. Спечелихме и се явихме на окръжния кръг на олимпиадата в Стара Загора, на която спечелихме първите четири места. Като първенци, ни предложиха да се явим на подборния кръг за Националната математическа гимназия без подбор.

– Бяхте ли сред приетите?

– На лагера в Говедарци бяха избрали 60 души от цялата страна, от които 30 отиват в НМГ. След обучението се проведе изпит и четиримата бяхме приети да учим в НМГ от IX клас. Заминахме, но не ни хареса как се преподава по физика, и се върнахме обратно при Тео.

Това му даде криле, но и по-голяма отговорност. Тогава в Софийския университет „Физика“ се влизаше много трудно, 5 – 6 човека се бореа за едно място. Ако завършиш НМГ с успех над „5.00“, те приемаха без изпит.

Ние си жертвахме гарантираното приемане, за да се върнем при Тео, без да е ясно какво ще се случи. Това го амбицира. Фактът, че само в рамките на четири месеца успяхме да стигнем до окръжен кръг и да вземем първите четири места, ясно показваше, че подходът му работи.

– Това ли е най-важното – един учител да даде тази искра на своите ученици?

– Да, това е най-важното. Когато влезеш в клас и видиш малките очички, които те гледат, твоята роля е най-важна. Ако започнеш да претупваш урока, както беше в НМГ, където преподавателят четеше от учебника и пишеше по дъската, няма как да запалиш тази искра у децата. Каквото пише в учебника, можеш да си го чета и в Казанлък, а не да стоя в София. Очаквах нещо повече.

Затова учителят е много важен. Той е този, който запалва децата. Ако един учител е добър и успее да запали искрата у децата, те ще го следват. Тяхното виждане ще се промени. Те ще започнат да вярват в себе си и ще имат успехи.

Голяма част от хората са апатични и не вярват в своите възможности, защото никой не им е отделил внимание още от самото начало. Още в началните класове те учат да имаш уважение към ученето.

В началното и средното училище също имах добри учители. Тяхната идея беше да запалят нещо у нас, да ни покажат, че ученето е не само важно, но и интересно.

”

Има голям страх, че изкуственият интелект ще замени много професии. Да, това е вярно, но мислещите личности и хората на технологиите няма да бъдат заменени.

Не можеш да накараш другите хора да вярват в тебе, ако ти сам не вярваш в себе си.

Това е ролята на образованието. Затова ми е болно, когато гледам по телевизията преподаватели, които си претупват работата, а след това се оплакват, че никой не слуша в час. Ние също сме имали учители, които са влизали, изпявали са си урока и са си тръгвали.

Тео не само запали искра у нас, той ни направи колектив. Направи „тим“ дори преди думата да бъде популярна. Години по-късно, все се събираме всяка година в Казанлък, имаме си и група във „Вайбър“, в която всеки споделя по нещо за себе си. Остана чувството на принадлежност към нещо.

Най-важното, което Тео се опита да ни предаде, е, че принадлежим към група на себеподобни. Не си сам и има хора, които споделят твоето мислене.

– Споделете за подготовката си за международните олимпиади.

– Подготовката за тях е свирепа. Тогава бях в X клас. За да можем да се подготвим, четенето беше денонощно. След като си научим уроците, ходехме в школата по фи-

зика, а след това продължавахме и вкъщи.

Вратата на Тео беше отворена през цялото време. Случвало се е, ако не мога да реша няколко задачи, в 12 часа през нощта да отида при него и да му искам съвет. Той никога няма да ти каже решението на задачата, обаче те насочва какъв подход да приложиш, за да я решиш. Връщах се и продължавах вкъщи докъм 1 часа. На другия ден в 7 отивах на училище. Това се повтаряше всеки ден. Сутрин ставах и захващах учебника и сборника и решавах непрекъснато задачи.

– Какво си спомняте от участието си в Международната олимпиада?

– Първо се явихме на националната олимпиада в София и два дни решавахме задачи. Аз бях в националната десетка. След това десетимата бяхме на обучение в София. То бе водено от преподаватели от Физическия факултет. Проведе се изпит, от който избраха отбора за Международната олимпиада. Бях най-малкият от петимата избрани, тъй като бях десетокласник.

Благодарение на резултатите от националния кръг на олимпиадата и на това, че бях в първата десетка, бях приет студент още от X клас. Нямах тази студентска тръпка и подготовка за изпити. XI клас го изкарах по-лежерно, въпреки че отново се подготвих за международна олимпиада в Швеция, но такава не се проведе. Беше голямо разочарование, защото отново се готвех да взема златен медал.

– Как избрахте специалността си в Софийския университет?

– Винаги съм обичал оптиката. Светлината винаги ме е привличала и от малък съм се интересувал как работи човешкото око. Може да се дължи на това, че майка ми беше лекарка и покрай нея четях медицински книги и как работи окото, за невроните, колбичките и пръчиците.

Винаги съм имал афинитет към оптиката и когато в VIII клас започнахме да я изучаваме и да правим експерименти, ми беше интересно.

Другото поле, към което имам интерес от малък, е електрониката. Тя ми беше като хоби отрано. Мислех си, че хобито и професията трябва да са различни неща, но в един момент те се събраха.

– Така сте имали интердисциплинарен подход.

– Да, това много ми помогна в работата. За новата технология, която направихме и патентовалме, ми трябваша и физика, и оптика, и електроника. Мога да разбера как трябва да придвижва електроните, за да се получи това, което искам, но ако не мога да направя електрониката, нямаше да постигна този успех.

Това, което допринесе за нашия успех, е, че успяхме да покажем готов продукт. Не само идея, която някой да разработи, а продукт, който реално работи. Това доведе до бума на спътниците.

– Обучението в университета помогна ли по някакъв начин за Вашето развитие?

– Следването много ми помогна, даде ми по-дълбока представа за причинно-следствените връзки в природата. След като се дипломирах, имах шанса да стана асистент в Техническия университет. По онова време, за да станеш асистент, ти трябваша протекции и някой да се обади. Имаш щастието, защото се бяха освободили три асистентски места. И взех едното. След това започнах да работя в областта на влакнестата оптика.

Дипломната ми работа беше към Централната лаборатория за космически изследвания и беше свързана с телескопа в Рожен. След това от Централната лаборатория се свързах с мен да участвам в разработката на спектрометъра, който ще лети. Направих спектрален анализ на матрицата, но за съжаление, се разболях сериозно и нямаше как да участвам.

Снимка Личен архив

По това време вече имах публикации в България, имах дори и един патент, но когато станаха промените, реших, че е по-добре да замина за Америка. Бившата ми съпруга знаеше английски и я приеха в Университета „Флорида Атлантик“, в който по случайност имаше Телекомуникационен център на НАСА. Представих им се с моя не толкова добър английски и те казаха, че ще ме вземат. Условието беше да се прехвърля към Катедрата по електроника, за да мога да направя дисертацията си при тях.

Трябваше да се явя на няколко приравнителни изпита, за да признат, че имам бакалавър във Флорида и след това започнах директно магистратура и докторат на едно. Рискът беше голям, защото трябваше да държа изпит, наречен *qualifier*, на който те разпитват върху 14 предмета. Не всеки минава, цедката беше ситна. Ако не можеш да вземеш този изпит, отпадаш и оставаш и дори без магистратурата си. Но пък така съкратих 2 – 3 години от образованието си.

След като работих в НАСА, научих много неща – как се правят камери, електроника. Създавах камери за совалките. Запознах се с приятни хора, някои от тях дори дойдоха да работят в моята компания.

След като напуснах НАСА, отидох в научноизследователския център „Дейвид Сарноф“, което ми помогна да науча как работят сензорите отвътре. Вече знаех как да правя камери, но започнах да правя и сензори. Така усвоих и тънкостите, които ми помогнаха да разработя новата технология, която е на космическия подиум.

– Как се стига до момента, в който решавате да отворите Ваша фирма? Как един българин в САЩ успява с подобно начинание?

– Не е лесно. Още повече че по това време нямаше пари. Всичко се случи след два срива на стоковия пазар. Тези неща стават случайно.

Дисертацията ми за визуализиране на мозъчната активност беше удостоена с награда на финансовата къща „Мерил Линч“. При кандидатстването описвах предложение на продукта си, защо трябва да бъдеш удостоен за иновация и какво би направил, за да развиеш дисертацията си.

Успях да направя самия уред, така че да може да се носи в дипломатическо куфарче. Но за да може да се приеме информацията, която той подава, трябва да влезе в голям компютър. Идеята ми беше да се направи периферна карта, която да сложа в лаптопа и да дигитализира изображението.

На вечерята президентът на борда на директорите на „Мерил Линч“ каза, че идеята ми е уникална. Той искаше да му направя периферна карта и да му я продам, защото иска да си дигитализира видеокасетите. Тогава си казах, че след като президентът на една от най-големите финансови къщи определя продукта ми като страхотен и иска да си го купи, това е ясна индикация, че трябва да направя компания и това да е първият ѝ продукт.

След срещата бях убеден, че е крайно време да създам собствена фирма. В рамките на две години започнах да мисля как да подхожда. Докато работех, вечер чертах и правех схеми на продукти. Направих експерименти и видях, че нещата се получават. Тогава напуснах и си казах, че правя нова компания.

Човек трябва да вярва в себе си. Не можеш да накараш другите хора да вярват в тебе, ако ти сам не вярваш в себе си. Тео ни научи да вярваме в себе си, че можем и знаем и трябва да го покажем на другите. Това не означава да бъдеш самонадеян. Не трябва и да се възгордяваш.

– Каква част от хората, с които работите, са българи?

Инж. g-p Петко Динев завършва Математическата гимназия „Никола Обрешков“ в Казанлък и е първият златен медалист от школата на Теодосий Теодосиев. През 1977 г. получава Първа награда на Международната олимпиада по физика в Чехословакия (днешна Чехия).

Магистър е по „Приложна физика“, специалност „Оптика и спектроскопия“, от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и има магистърска и докторска степен по „Цифрова електроника“ от Университета „Флорида Атлантик“. През 1998 г. докторската му дисертация на тема „Визуализиране на мозъчната активност с помощта на ултразвук“ е отличена на престижния конкурс за иновации на Merrill Lynch Forum.

Инж. g-p Петко Динев има над 35 години опит в областта на дигиталните изображения, автор е на много научни трудове и публикации. Има регистрирани 10 международни патента и 3 полезни модела. По време на кариерата си заема както академични, така и позиции в индустрията.

През 2001 г. основава фирмата „Имперекс“ в Бока Ратон, щата Флорида, и е неин президент и главен изпълнителен директор. В момента над 200 камери, разработени от него, летят на спътници около Земята. През 2019 г. неговата камера полетя към Луната с мисията на Space IL и изпрати снимки от лунната повърхност.

Компанията взема активно участие в програмата на НАСА „Артемис“. Множество нейни камери са използвани и по време на мисията „Артемис II“, при която в началото на април 2026 г. четиримата астронавти направиха с капсулата „Орион“ първия пилотиран полет до Луната от над 50 години насам. Те са разположени по тялото на ракетата, с която тя е изстреляна, и следят за правилното функциониране на различните модули и системи.

– Работите и с българската компания „ЕндуроСат“. Сътрудничеството ли е начинът технологиите да вървят нагоре и да се развиват?

– Със създателя на „ЕндуроСат“ Райчо Райчев се познаваме от над десет години. Сътрудничеството е начинът да се развиваме. Те правят спътници, ние правим камери и споделяме опита си един с друг.

Добрата конкуренция е важна. Тогава има иновации и развитие на технологиите. По-добре е да си помагаме. Така и двете страни печелят.

– Как българските ученици и студенти могат да се запалят по науката?

– Опитвам се да рекламирам обучението. Член съм на борда на съветниците на „Образование без граници“ към „Кан академия“. Следващите години целта ще бъде чрез STEM обучението да се събуди интересът към математиката.

Тази година съм и космически посланик на събитието „Ало, Космос! Говори България“, което предстои в края на юни. Компанията ми е един от спонсорите. Това за нас е благородна кауза, защото по този начин децата могат от малки да дойдат, да се запознаят с Космоса и да се запали нещо у тях. Младите трябва да разберат от малки, че има бъдеще в областта.

Има голям страх, че изкуственият интелект ще замени много професии. Да, това е вярно, но мислещите личности и хората на технологиите няма да бъдат заменени.

В България има много компании, които се занимават с космически технологии, не е само „ЕндуроСат“. Някои се занимават с телекомуникации, други с дронове. Когато се види, че Космосът е достъпен, ще има бум на компании, които ще се насочат към него. В България вече го има.

Нищо чудно в България да се появят компании, които да участват, и то активно, в големите програми на НАСА. „Артемис“ е програма с 50-годишен хоризонт, така че ще има много възможности.

Програмата „Артемис“ е колаборация между Европейския съюз, Канада и Америка. Тоест тези партньорски страни ще допринасят. България е част от Европейския съюз, така че тя също ще има своя принос.

Когато започне да се строи станцията на Луната, ще се види от какво има нужда. Ще трябва се създадат елементарни работи за нея и затова ще са нужни инженери. Но ще има нужда и от лекари и психолози, тъй като екипите там ще работят в нова среда. Има много направления, в които България може да участва. Полето е огромно. Сравнявам го с откриването на Америка.

– Голяма. Цялата компания е от около 70 души. В България са 32, изцяло българи. Във Флорида също имаме десетина българи, които са в производството. Новите камери, които правим за „Артемис“, ще се сглобяват от българи във Флорида.

– Как започна сътрудничеството Ви с НАСА?

– Отново случайно. В НАСА имаше съкращения на бюджета и се стига до ситуация, в която нямаха пари да си купят камери. Но имаха пари да тестват такива. Обадиха ни се и се разбрахме да им дадем пет камери, но да имаме и достъп до резултатите от тях. Камерите ни издържаха много добре, дори и от НАСА бяха учудени.

Разчу се, че имаме продукти, които са годни за космическа употреба. Трябваше да променим някои неща. Послушахме съветите на НАСА и променихме дори и нашите стандартни камери. Оттам започна сътрудничеството ни и сме кооперирани с тях от доста време. Беше неизбежно в даден момент официално да станем партньори.

– Какви са очакванията Ви от следващите мисии „Артемис“?

– „Артемис III“ ще бъде около Земята и ще се правят опити със скачване. На нея ще използват и животоподдържащи системи, системи за скачване със спускаемия апарат. В нея също очакваме наши камери да са на ракетата носител. Борим се да имаме по-сериозно участие на „Артемис IV“, която ще бъде с кацане на Луната.

Покрай първата мисия „Артемис“ възникнаха компании и стартъпи, които се занимават с космически изделия. Те се обръщат към нас за съдействие и за продукти. След известно време, благодарение на работата ни с тях, се надявам, че ще имаме по-значимо присъствие в Космоса, отколкото само в „Артемис“.

Има ли интерес бизнесът към специалностите, в които се обучават студентите в университетите във Варна? Актуални ли са те? Какви форми на сътрудничество се развиват между висшите училища и работодателите и по какъв начин се измерва ефектът от това партньорство върху реализацията на младите хора? Съществуват ли достатъчно устойчиви структури и платформи, които да гарантират връзката между обучението и практиката?

Розалина ДИМИТРОВА

Тези въпроси отпрати към академичната общност в града вестник „Аз-буки“, тъй като отговорите им стават все по-важни на фона на динамичния пазар на труда и нарастващото изискване младите хора да бъдат не само добре обучени, но и практически готови за работа.

Ако преди десетилетия университетите се свързваха основно с лекции, семинари и изпити. Днес бизнесът очаква от бъдещите висшестипни не само знания, но и практически умения, готовност за работа в екип и способност да решават реални казуси.

Икономическият университет – Варна, се откроява като едно от висшите училища с най-развита система за връзка между академичното обучение и бизнеса в страната. В центъра на този модел стои идеята, че практическата подготовка не е допълнение към образованието, а негов основен компонент.

Чрез специализираната платформа UEBN (University of Economics – Varna Business Network) се изгражда постоянна връзка между студентите и работодателите. В системата са включени над 12 000 студенти и повече от 3500 работодатели, които публикуват стажантски позиции, работни оферти и проекти. Платформата не само посредничи, но и проследява целия процес на практическото обучение – от заявяването до неговото отчитане и оценяване.

Паралелно с дигиталната среда Университетът развива и активен събитийен календар. Само през последната учебна година са реализирани над 100 публични събития с участието на представители на бизнеса, голяма част от които представляват практически лекции, уъркшопи и работилници, насочени към реални казуси от икономическата практика.

Особено значима роля има форумът „Карриери“, който ежегодно събира десетки работодатели и се е превърнал в основна платформа за първи професионални контакти на студентите. Той осигурява директна връзка между академичната среда и пазара на труда и създава възможности за стажове и реализация още по време на обучението.

Важен акцент в развитието на Университета е и предприемаческата екосистема, която се развива чрез Бизнес акселератора UEVA. Там студентите работят по собствени бизнес идеи с подкрепата на ментори от практиката, като част от проектите преминават от учебна разработка към реални предприемачески инициативи.

Така Икономическият университет – Варна, изгражда модел, в който студентът усвоява знания, но и влиза в реална професионална среда още по време на обучението си. Границата между университет и работно място постепенно се размива.

По данни на висшето училище най-високо търсене на пазара на труда традиционно има за специалностите в направления „Икономика“, „Туризм“ и „Администрация и управление“. Работодателите проявяват засилен интерес и към счетоводство и финанси, дигитален маркетинг, дигитални медии и информационни технологии. Динамиката при реализацията на студентите от направление „Информатика и компютърни науки“ е още по-осезаема и комуникацията с бизнеса се осъществява директно чрез катедра „Информатика“.

Варненският свободен университет „Черноризец Храбър“ поставя практическото обучение и партньорството с професионалните общности в основата на своето раз-

Снимка Висше военноморско училище

Университетите във Варна: между знанието и практиката

Как висшите училища в Морската столица доближават обучението до реалната професионална среда

витие като университет по приложни науки. Това е ключова цел в стратегията на Университета до 2029 г. Образованието се развива в пряка връзка с потребностите на икономиката и обществото, а взаимодействието с бизнеса, институциите и професионалните организации е от съществено значение за подготовката на бъдещите специалисти.

В университета функционират браншови настоятелства с участието на водещи представители на бизнеса, които подпомагат актуализирането на учебните планове и осигуряват връзката с пазара на труда.

Практическата подготовка се реализира чрез дългосрочни партньорства с компании, държавни и общински институции и професионални организации. Над 2400 студенти са участвали в първите две фази на проекта „Студентски практики“, като 17,3% са получили предложение за работа, 95% отчитат нови практически умения, а над 70% оценяват подготовката като достатъчна за реална професионална среда. Университетът продължава участието си и в проекта „Студентски практики – от висше образование към заетост“, който обхваща 1640 студенти.

Варненският свободен университет „Черноризец Храбър“ е сред първите в страната, които заявяват готовност за дуално обучение в специалностите „Строително инженерство“ и „Защита на националната сигурност“. В редица специалности – „Право“ и „Информационни технологии“, студентите работят по реални задачи и казуси с подкрепата на магистрати и на IT специалисти.

В Архитектурния факултет студентите изпълняват реални инвестиционни задания – например проекти за Индустриалния парк – Шумен, както и интериорни решения за обществени пространства във ВВМУ „Н. Й. Вапцаров“. Дипломантите по архитектура вече защитават проекти по реални инвеститорски задачи, а университетът възлага на конкурсен принцип задания в областта на архитектурата и дизайна. Практическата подготовка се подкрепя от партньорства с браншовите организации.

Филиалът на Университета в Смолян развива сходен модел чрез срещи между студенти, местна власт, индустрия и работодатели, които представят възможности за стажове, практики и стипендии.

В модела на Висшето военноморско

училище „Н. Й. Вапцаров“ връзката с бизнеса и индустрията е структурна част от обучението. Стажове, учебни практики, съвместни проекти и хакатони са редовна част от образователния процес, а гост-лектори от бизнеса участват в академичните програми.

Чрез специализирана платформа career.vvnu.eu Карриерният център на училището поддържа връзка между студентите и работодателите от морския и транспортния сектор. Флотската алма матер работи и по проект „От висше образование към заетост“, финансиран по Програма „Образование“ 2021 – 2027, съфинансирана от ЕС.

Интересът на бизнеса към подготвяните кадри е висок. Мениджърски и инженерни компании, логистични оператори и корабни фирми са партньори на училището и осигуряват значителен брой стажове.

Основният фокус е върху инженерните и командните кадри, като най-търсени са специалностите „Корабоводене“, „Корабни машини и механизми“, „Логистика“, „Мениджмънт на водния транспорт“, „Мениджмънт на пасажерски кораби“ и „Експлоатация на флота и пристанищата“. Успоредно с това се отчита и силно търсене на специалисти в сферата на информационните технологии, като банковият сектор проявява подчертан интерес към възпитаниците от специалност „Киберсигурност“.

Ефектът от това партньорство се проследява систематично чрез механизмите на Карриерния център и алумни мрежата на институцията. Основните показатели за успех са процентът на студентите, започнали работа по специалността още преди дипломирането, както и директната обратна връзка от работодателите.

Варненският университет по мениджмънт (VUM) развива международно ориентиран модел на обучение, базиран на интеграция с бизнеса и стажове в реална среда.

По време на юбилейна пресконференция за 30-годишнината на институцията е отчетено, че студентите имат 100% осигурени международни стажове, реализирани чрез мрежа от корпоративни партньори.

Моделът се основава на тясна връзка между образованието и пазара на труда в сфери като информационни технологии, туризъм, хотелиерство и кулинарни изкуства. Част от студентите преминават стажове в международни хотелски вериги, техноло-

гични компании, включително обекти с международни отличия в гастрономията.

Акцент е поставен и върху практики на целево обучение, при които компании финансират частично или изцяло обучението срещу ангажимент за последваща реализация. Това създава двустранен ефект – гарантирана професионална реализация за студентите и сигурност за бизнеса.

Техническият университет – Варна, развива инженерно ориентиран модел на обучение, обвързан с индустриалните сектори. Университетът поддържа партньорства с компании от машиностроенето, корабостроенето, електрониката и информационните технологии, като редовно организира карриерни форуми и технологични събития.

Акцентът е върху лабораторната и проектно базирана работа, както и върху участието на индустриални експерти в обучението. Нараста интересът към специалности, свързани с дигитализацията, автоматизацията и киберсигурността.

Висшето образование във Варна все по-категорично се случва в реални условия, а не само в аудиториите. Икономическият университет – Варна, Варненският свободен университет „Черноризец Храбър“, Висшето военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“, Техническият университет – Варна, и Варненският университет по мениджмънт развиват различни модели на взаимодействие с бизнеса, но следват една обща логика – образованието трябва да бъде тясно свързано с реалната професионална среда.

Въпреки различията в профила и академичната традиция варненските висши училища следват обща тенденция – интегриране на дигитални платформи и предприемачески екосистеми, активно участие на работодатели в образователния процес, както и международна практическа реализация и гарантирани стажове. Общият резултат е нов тип образователна среда, в която студентите не само усвояват знания, но и ги прилагат още по време на обучението си. Границата между университет и професия постепенно се размива. Днес студентите работят по реални проекти, решават казуси, участват в бизнес инициативи още преди дипломирането си. Това превръща висшето образование във Варна в динамична система, в която знанието и практиката се срещат в реално време.

Преди две години от клинична проба на пациент в Националната референтна лаборатория по туберкулоза (НРЛ по ТБ) към Националния център по заразни и паразитни болести (НЦЗПБ) е изолиран нетуберкулозен микобактерий. Последвалите изследвания показват, че става дума за нов за науката вид, който е успешно описан и публикуван от българските учени. Откритието е потвърдено чрез съвременни молекулярно-генетични анализи, доказващи, че микроорганизмът се различава от всички известни досега нетуберкулозни микобактерии.

Това разказа пред „Аз-буки“ гл. ас. Юлияна Атанасова, г.м., ръководител на Националната референтна лаборатория по туберкулоза към НЦЗПБ. Лабораторията участва във всички етапи на микробиологичната диагностика на туберкулозата в България. Тя прилага уникални за страната методи за прецизна видова идентификация на микобактериите и за определяне на тяхната лекарствена чувствителност. НРЛ по ТБ е международно сертифицирана и изпълнява ключова роля в микробиологичната диагностика и контрола на туберкулозата у нас.

Зина СОКОЛОВА

Нетуберкулозните микобактерии са близки родственици на причинителя на туберкулозата – *Mycobacterium tuberculosis*. Те принадлежат към същия род, имат сходна структура и също се отличават с дебела клетъчна стена, която ги прави изключително устойчиви във външната среда. След като през 1882 г. Роберт Кох описва причинителя на туберкулозата, учените откриват и други киселинно устойчиви бактерии. Дълго време обаче интересът към тях остава ограничен, защото се смята, че не причиняват опасни социално значими инфекции като туберкулозата – заболяване, което се предава от човек на човек и изисква продължително лечение.

Днес е известно, че нетуберкулозните микобактерии не са безобидни. Те обикновено не се предават между хората, заразяването става чрез вдишване, поглъщане или контактно, но могат да причинят сериозни заболявания, особено при пациенти със слаба имунна система, хронични белодробни заболявания или други съпътстващи състояния. „За тях се използват различни наименования – нетуберкулозни, атипични или екологични микобактерии. Описани са над 200 вида нетуберкулозни микобактерии“, обяснява ас. Юлияна Атанасова от НРЛ по ТБ.

За разлика от туберкулозата, която е заразно заболяване, нетуберкулозните микобактерии се срещат основно в околната среда – вода, почва, въздух, гниещи листа. Те се задържат в т.нар. биофилми – тънки слоеве от микроорганизми по влажни повърхности, където слънчевата светлина и дезинфектантите трудно достигат. През последните десетилетия, в резултат на урбанизацията тези бактерии все по-често се откриват в изкуствено създадената от човек среда, която осигурява благоприятни условия за тяхното разпространение. Изолират се от тръбопроводи, канализации, климатици, сауни, басейни и спа съоръжения.

Научният интерес към тях се засилва през 80-те и 90-те години на XX век, по време на СПИН епидемията. Тогава става ясно, че при пациенти с тежка имуносупресия нетуберкулозните микобактерии могат да предизвикат животозастрашаващи инфекции. По-късно се установява, че риск има не само при хора със СПИН, а и при пациенти на биологична терапия, след химиотерапия, с хронична обструктивна белодробна болест, муковисцидоза, бронхиектазии, след прекарана туберкулоза или с напредване на възрастта. Заболяванията, причинени от тези микроорганизми, се наричат микобактериози. Най-често те засягат белите дробове, но могат да причинят и кожни, мекотъканни, лимфни, ставни и дисеминирани инфекции. Диагнозата е трудна, защото симптомите наподобяват други заболявания, а инфекцията се развива бавно и незабележимо.

Невидимите роднини на туберкулозата

В Националния център по заразни и паразитни болести изолират нов за науката микобактерий

Снимки: Личен архив

Стажанти по време на обучение

Юлияна Атанасова

„Ние постоянно сме в контакт с тези бактерии. При здрав човек имунната система обикновено се справя с тях. Проблем възниква, когато защитните механизми са отслабени или когато има условия за задържане на секрети и образуване на биофилми в организма“, уточнява ас. Атанасова. Част от големия брой описани микобактерии имат доказан потенциал да причиняват заболявания при човека. В същото време, те остават значително по-слабо проучени от причинителя на туберкулозата. Националната референтна лаборатория по туберкулоза има възможност да осъществява микробиологична диагностика не само на туберкулоза, но и нетуберкулозни микобактерии. Ние сме единствената лаборатория у нас, която извършва видова идентификация на нетуберкулозни микобактерии и сме международно сертифицирани за тази дейност – казва ас. Атанасова. – По наша информация заболяемостта в страната е около 1 случай на 100 000 души.“

В Националната референтна лаборатория се изпълнява и научноизследователски проект на тема „Молекулярно-структурни корелации с антимикробната резистентност при *Mycobacterium bulgaricum* и сродни микобактерии“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ на МОН. Проектът е изключително актуален в контекста на интереса в световен мащаб към нетуберкулозните микобактерии като към нововъзникващ патоген. Насочен е към комплексно изследване на новоописания вид *M. bulgaricum* sp. nov., изолиран и характеризира от НРЛ по ТБ към НЦЗПБ. Основният фокус е върху изясняване на ултраструктурата на клетъчната стена чрез трансмисионна електронна микроскопия, както и върху анализа на антибиотичната резистентност чрез комбиниране на фенотипни тестове и геномни данни.

„Искаме да характеризираме детайлно *M. bulgaricum*, защото нетуберкулозните микобактерии все още са своеобразна *terra incognita*“, казва ас. Юлияна Атанасова.

Откритието поставя и нови въпроси. Все

още липсва информация за структурата на клетката, механизмите на устойчивост и потенциалната способност на новия микроорганизъм да причинява заболявания.

Изследването има интердисциплинарен подход, съчетаващ микробиологични, електронно-микроскопски и молекулярно-генетични методи за комплексна характеристика на вида. Ще се търси интегриране на морфологичните, генетичните и функционалните резултати с цел установяване на връзки между структура, вирулентност и резистентност.

Стремежът е да бъде извършен анализ на клетъчната структура чрез трансмисионна електронна микроскопия – един от най-съвременните методи, който визуализира устройството на клетъчната стена, проследява промените след антибиотично третиране. Сравнява морфологията с тази на други представители на род *Mycobacterium*, и изследва образуването на клетъчни агрегати и биофилми. Този метод позволява да се наблюдават структури с размери на нанометри и да се визуализира организацията на клетъчната обвивка с изключително висока разделителна способност.

Получените изображения ще бъдат сравнени с тези на добре проучени представители като *Mycobacterium tuberculosis*, *Mycobacterium avium* и *Mycobacterium abscessus*, за да се установят специфичните особености на новия вид. Съществува предположение, че особеностите в организацията на клетъчната стена оказват пряко влияние върху способността на бактериите да преживяват в неблагоприятни условия и да проявяват естествена антибиотична резистентност.

Паралелно с изучаването на структурата ще бъде изследвана чувствителността на новия вид към основните лекарствени препарати чрез определяне на минималните инхибиращи концентрации. Получените резултати ще бъдат сравнени с геномния анализ, което ще даде по-пълна представа за механизмите на антибиотична резистентност. Чрез определяне на минималните инхибиторни концентрации ще бъде създаден първичен профил на антибиотичната чувствителност на изследваните изолати. Това ще позволи да се оцени кои лекарствени средства са най-ефективни срещу този вид, и ще предостави ценна информация за бъдещи диагностични и лечебни подходи.

Проектът няма да се ограничи само до наблюдение на клетъчната структура. Ще бъдат анализирани и гените, свързани с антибиотична резистентност, като получените геномни данни ще бъдат сравнени с действителното поведение на бактериите. Този интегриран подход ще позволи да се установи дали наличието на определени гени действително се проявява чрез структурни особености и

повишена устойчивост към лечение.

Проучването ще допринесе за разработването на по-точни диагностични методи, описването на нови молекулярни и морфологични маркери и по-доброто разбиране на биологията на нетуберкулозните микобактерии. Натрупаните знания могат да подпомогнат и разработването на нови лекарства и профилактични средства в условията на нарастваща глобална антимикробна резистентност.

Очаква се проектът да предостави първата комплексна характеристика на *Mycobacterium bulgaricum*. Получените резултати ще разширят познанията за биологията на този нов вид, ще подпомогнат неговото разграничаване от други нетуберкулозни микобактерии и ще създадат научна основа за бъдещи диагностични и терапевтични изследвания.

В по-широк контекст проектът е в съответствие със съвременните приоритети на биомедицинските науки и глобалните стратегии за ограничаване на антимикробната резистентност. Чрез комбинирането на класически микробиологични методи със съвременни технологии в електронната микроскопия, молекулярната биология и биоинформатиката той ще генерира нови знания с висока научна стойност и потенциал за реално приложение в медицинската микробиология, инфекциозната патология и общественото здраве.

Освен фундаменталния си научен принос проектът ще подпомогне развитието на лабораторната диагностика в България, ще настръчи цифровизацията на научните изследвания и ще даде възможност за обучение и професионално развитие на млади учени.

Важен аспект на проекта е активното включване на млади изследователи. Чрез участието си в изпълнението на експериментите, обработката на резултатите, статистическия анализ и подготовката на научни публикации те ще придобият практически умения за работа със съвременни методи в микробиологията, трансмисионната електронна микроскопия, молекулярната биология и биоинформатиката.

Получените резултати ще бъдат представяни на национални и международни форуми и публикувани в рецензирани научни списания с международна видимост. Предвиждат се също публични лекции, участия в инициативи като Европейската нощ на учените, Дни на отворените врати, обучения и семинари за студенти и ученици, както и популяризиране на проекта чрез университетски интернет платформи и социални мрежи. По този начин проектът не само ще допринесе за развитието на фундаменталните научни знания, но и ще повиши обществената осведоменост за значението на микробиологичните изследвания.

„Млади възрожденци“ почитат паметта на въстаниците от април 1876 г.

Борислава БОРИСОВА

XIII регионална среща на клубовете „Млади възрожденци“ събра млади патриоти, за да почитат паметта на въстаниците от април 1876 г. В Конферентния център на държавната администрация във Видин дойдоха представители на всички клубове от областта.

„Тази знаменателна годишнина ни задължава да помним героите, поставили каузата пред живота. Вярвам, че историческата памет ще остане жива, докато има българи, които изграждат чувство за национална принадлежност, отговорност, гражданска активност и милеят за България. Вашето участие в родолюбиви инициативи е доказателство, че идеалите на нашите предци продължават да намират своето място в сърцата на младите хора.“ С тези думи областният управител на Видин Огнян Асе-

нов откри срещата. Сред гостите на събитието бе Васил Василев – председател на Общобългарския комитет „Васил Левски“, дългогодишният и настоящият председател на регионалния клуб „Млад възрожденец“ – Георги Иванчев и Ивайло Милушев.

Срещата се организира по традиция от Регионалното управление на образованието в партньорство с Видинския комитет „Васил Левски“, Регионалния исторически музей и Отдел „Държавен архив“ – Видин. В нея участваха ученици от 15 училища в областта, които представиха мултимедийни проекти, драматизации, композиции, рецитали и авторски творби, посветени на събитията от 1876 г.

С музикално-танцовите композиции „Пламъкът на свободата“ и „Къде си вярна ти любов народна?“ възпитаници на детските градини „Арабела“ и „Русалка“ поздравиха участниците и гостите на срещата.

Снимка Авторът

ПМГ – Кюстендил, представя новото поколение графични дизайнери

Северина ДИМИТРОВА

Годишната изложба на учениците от специалност „Компютърна графика“ към ПМГ „Проф. Емануил Иванов“ – Кюстендил, отвори врати и представи впечатляваща селекция от творби, създадени през учебната година. Експозицията е своеобразен творчески отчет за положения труд, придобитите знания и умения, както и за художественото израстване на младите автори.

Зад всяка рисунка, графика и проект стоят месеци на търсене, експериментиране, вдъхновение и упорита работа. Представените произведения разкриват индивидуалния поглед към света, творческата чувствителност и личния почерк на учениците.

В изложбата са включени учебни рисунки, живописни творби, графични техники като линогравюра и суха игла, свободни композиции на ученици от IX, X, XI и XII клас, както и дипломните проекти на зрелостниците. Експозицията проследява развитието на младите творци – от първите им стъпки в изобразителното изкуство до изграждането на позрели художествени концепции и професионални решения.

Изложбата е доказателство за възможностите, които професионалната подготовка в областта на визуалните изкуства предоставя на учениците, съчетавайки творческо мислене, технически умения и индивидуално развитие.

Преподавателският екип изразява своята признателност към всички ученици за тяхната отдаденост, постоянство и смелост да творят, както и към родителите, които подкрепят таланта и мечтите на своите деца.

Специални благодарности бяха отправени и към преподавателите Детелина Тихолова, Васко Василев, Елица Лазарова, Ивета Николова, Бояна Василева и Диана Мечкова за професионализма, вдъхновението и всеотдайната работа с младите художници.

„Пожелаваме на нашите ученици никога да не губят любопитството си, смелостта да експериментират, и желанието да създават красота“, посочват от ръководството на ПМГ – Кюстендил.

Снимка ПМГ „Проф. Емануил Иванов“ – Кюстендил

Зад всяка рисунка стоят месеци на търсене и експериментиране

Библиотека „Зора“ в Сливен става сцена

Детска театрална пиеса на поетесата Ники Комедвенска завладява публиката

Снимка ОУ „Димитър Петров“ – Сливен

Ники Комедвенска и учениците от литературния клуб „скочиха в обувките“ на 24 персонажи от пиесата „Дум, Бам и Тряс“

Росица НИКОЛОВА

Детска театрална пиеса на поетесата Ники Комедвенска „влезе“ в читалищата на сливенската библиотека „Зора“. Авторката и учениците ѝ от литературния клуб в Профилантаната хуманитарна гимназия „Дамян Дамянов“ в Сливен на два пъти представиха премиерно „Дум, Бам и Тряс“ пред третокласници и петокласници от сливенското ОУ „Димитър Петров“.

Приказната история в рими „Дум, Бам и Тряс“ е с вълшебства и множество персонажи. Главна героиня в заплетения сюжет е Катето. Малкото момиче прилича на онези умни деца, които носят товара на родителски амбиции. Драмата на Катето е, че не ѝ разрешават да играе, и не може да общува с връстниците си дори когато си е научила уроците. Мама и татко винаги отсичат: „Игри на слабите само приличат! Започваш латински веднага, защото в Оксфорд без латински не вземат, а ти трябва да бъдеш най-първа от всички!“. И така според правилата на жанра завръзката е настъпила. Катето започва да се бунтува. А решението ѝ да бъде различна, я води към изпитания и обрати в компанията на таласъмчета – пакостниците Дум,

Бам и Тряс, много горски обитатели и джуджета.

Край, очаквано, е щастлив. Умното момиче разбира, че книгите и уроците са наистина важни, но е важно и да имаш приятели. Поуката е, че „с приключения децата минават през много трудности, но когато са заедно, могат да постигнат всичко, стават по-силни, по-смели и по-добри“. Такъв извод правят и малките зрители, вдъхновени от историята.

Актьорите от литературния клуб и Ники Комедвенска трябваше да изпълнят по няколко роли, защото персонажите в сюжета бяха 24. Авторката например бе и в ролята на майката, и на Бабеца Меца. Любопитен факт е, че никой не носеше театрален костюм. С дънки и суичъри действащите лица се движеха, страдаха, радваха и успяха да създадат ярки образи, докато четат текста. Превърнаха библиотечното пространство в импровизирана сцена.

„Представянето ни имаше за цел да провокираме интереса към четенето сред детската публика. В литературния ни клуб не се занимаваме с театър. Работя с ученици, които обичат да четат и развиват творческия си потенциал в писането на поезия и проза“, разказа Ники Комедвенска. Уточнението е, че при гостуването в „Зора“ – първата и най-стара биб-

лиотека в Южна България, малките зрители са опознали професията на библиотекаря, а някои са се присъединили към семейството на читателите в детския отдел.

Събитията предшестват осъществяването на нов амбициозен и полезен проект на поетесата. Тя подготвя книга с „Дум, Бам и Тряс“ и още четири свои детски пиеси. Изданието ще се появи вероятно през септември. „Подготвям го като помагало за учители. Мисля, че то наистина ще улесни колегите и че има нужда от него“, заяви тя.

Очакванията са, че пиесите могат да разнообразят както делниците, така и празниците в училище. Авторката използва доста персонажи, което пък ще даде възможност в представленията да бъдат включени всички деца от класа. Някои роли може да се изпълняват и от възрастни. Дали ще се намерят безстрашни родители, които да бъдат актьори в театралната пиеса? Най-важното е да я гледат, защото тя е поука и за тях, както биха казали децата им.

Ники Комедвенска е филолог, автор на няколко книги с поезия. Публикувала е и проза. Носител е на редица национални отличия, сред които и на Националната награда „Дамян Дамянов“. До началото на юни е преподавател по български език и литература в родния си Сливен.

Културните феномени на България

Обявиха призьорите в IX национален конкурс
„Ще обичам аз от сърце таз земя и тоз народ“

Общо 825 творби изпращат участниците в IX национален конкурс „Ще обичам аз от сърце таз земя и тоз народ“. Надпреварата е посветена на личността и делото на Петко Рачов Славейков – патрон на организатора на проявата Второ ОУ в Стара Загора с директор Милена Желязкова. Провежда се със съдействието на местната община и Регионалното управление на образованието. Конкурсът е част от Националния календар на МОН за изяви по интереси на децата и учениците.

Темата на надпреварата тази година е „Моята България – културни феномени и природни забележителности“, а организаторите отчитат творческия устрем и оригиналното мислене, проявено от участниците в Конкурса. Специализираните комисия в различните категории отличават общо 61 творби.

Изпратените литературни произведения – 70 в категория „Поезия“ и 65 в „Проза“, са разглеждани и оценени от комисия в състав Иван Желязков, Детелина Овчарова и Станимир Стоянов.

В категория „Поезия“ в групата I – IV клас победител с „Обичам таз земя“ е Антон Адвокатов (III кл., СУ „Йордан Йовков“, Кърджали). Втора е Ирен Кирилова (IV кл., 10. ОУ „Алеко Константинов“, Перник). На трето място са класирани Александър Спасов (III кл., ОУ „Св. Иван Рилски“, Перник) и Ирена Ликова (IV кл., 2. ОУ „Св. Паисий Хилендарски“, Раднево).

В групата V – VII клас „Ще обичам таз земя“ носи първото място на Ангел Гъчмов (VII кл., ОУ „Св. Патриарх Евтимий“, Пловдив). След него се нареждат Кристина Демирева (VII кл., ОУ „Николай Петрини“, Ямбол) и Кристиана Петранова (VII кл., ОУ „Христо Никифоров“, Ловеч).

В групата VIII – XII клас начело с творбата „Моята България“ е Атие Исмаил (IX кл., ПГ по икономика „Алеко Константинов“, Кърджали). Второто и третото място печелят Георги Тунчев (XI кл., СУХНИ „Константин Преславски“, Варна) и Деница Калоферова (VIII кл., ПГ „Цар Иван Асен II“, Асеновград).

В категория „Проза“ в първа група победител с „Ще обичам аз от сърце таз земя и тоз народ!“ е Августина Филипова (IV кл., ОУ „П.Р. Славейков“, Варна). Нейни подгласници са Стилиан Величков

Снимки Второ ОУ „П. Р. Славейков“ – Стара Загора

(III кл., СУ „Йордан Йовков“, Кърджали) и Елиф Мустафа (IV кл., СУ „Йордан Йовков“, Кърджали).

В групата V – VII клас с „История с бъдеще“ печели Ева Янкова (VII кл., 1. ОУ „Христо Ботев“, Търговище). След нея се нареждат Фатме Бекир (VII кл., ОУ „Пейо Яворов“, с. Горно Краище, обл. Благоевград) и Виктория Андреева (VII кл., ОУ „Ангел Кънчев“, Асеновград).

В групата VIII – XII клас първото място е за Антония Чавдарова (X кл., Национална хуманитарна гимназия „Св.св. Кирил и Методий“, Благоевград) и нейната творба „Моята България – културни феномени и природни забележителности“. Втори е Мердин Яшаров (VIII кл., ПГ по механоелектротехника „Ген. Иван Бъчваров“, Севлиево), а трета – Кристиана Петкова (IX кл., СУ „Отец Паисий“, Мадан).

Специална награда е присъдена на Елинор Антониева (X кл., СУ „Васил Кънчов“, Враца), автор на „Танцът върху жаравата: Когато духът победи огъня. Нестинарство – културен феномен“.

В категорията „Рисунка“ получените 244 творби са оценени от комисия в състав проф. Ани Златева, Петя Минекова и

Джулиана Гутова.

В първа възрастова група тя класира на първо място Дилара Пашалова (I кл., НУ „Илия Рашков Блъсков“, Шумен). Сред призьорите са и Йоан Иванов (IV кл., 2. СУ „Проф. Никола Маринов“, Търговище) и Мирослава Мирославова (IV кл., ОУ „Никола Й. Вапцаров“, Попово).

Във втора група първа е Елиса Шукриева (VI кл., 3. ОУ „П.Р. Славейков“, Търговище) пред Виктор Илиев (V кл., 2. ОУ „П.Р. Славейков“, Стара Загора) и Алеся Дамянова (VII кл., ОУ „Васил Левски“, Враца).

При най-големите печели Беатрис Иванова (XII кл., ПГСАГ „Ангел Попов“, Велико Търново). Втора и трета са Христина Кънчева (XI кл., НУИ „Панайот Пипков“, Плевен) и Михаела Михайлова (X кл., СУ „Васил Левски“, Ветово).

В надпреварата за възпитаници на специализирани школи в категория „Рисунка“ в първа група победител е Димитър Алексиев (IV кл., „Ателието“, Художествена галерия, Перник), следван от Мелиса Мустафова (III кл., школа „Арт Попово“, Попово) и Лорина Наумова (II кл., „Арт Попово“).

В групата V – VII клас първа е Кристиана

Бужева (V кл., школа „Арт Попово“), а второ и трето място не са присъдени.

И в групата VIII – XII клас на първите три места са класирани Павел Панайотов (XII кл., ОДК – Кърджали), Михаела Михова и Есра Алиева (IX кл., „Арт Попово“).

Специална награда е присъдена на Преслава Пройнава (V кл., ОУ „Христо Никифоров“, Ловеч).

В категория „Фотография“ са получени 326 снимки, а класирането е дело на комисия в състав Божидар Дуков, Емил Енчев и Жейна Желева. Тя не присъжда първо място в групата I – IV клас, а второто и третото печелят Моника Димитрова (II кл., школа по фотография, ЦПЛР – Стара Загора) и Християн Русев (III кл., ОУ „Отец Паисий“, с. Опанец, обл. Плевен).

В групата V – VII клас първа е Натали Петрова (V кл., ЦПЛР – Стара Загора), следвана от Аделина Георгиева (VII кл., СУ „Георги Бенковски“, Пазарджик) и Георги Георгиев (VII кл., ОУ „П. К. Яворов“, Бургас).

В групата VIII – XII клас печели Андрей Танчев (IX кл., СУ „Пейо Крачолов Яворов“, Пловдив) пред Даная Николаева (IX кл., ПТГ „Цар Симеон Велики“, Търговище) и Стефани Бурлакова (IX кл., ЕГ „Васил Карагьозов“, Ямбол).

В категорията „Мултимедийна презентация“ 120-те разработки са оценени от комисия в състав Мария Темникова, Николай Цанков и Любомир Любенов.

В групата V – VII клас тя класира на първо място Анита Помакова (V кл., СУ „Никола Велчев“, Самоков) и нейната „Тайнствата на Рила: Красота, която вдъхновява“. Втора е Виктория Филипова (VII кл., СУ „Отец Паисий“, Мадан), а трета – Миглена Митева (VII кл., ОУ „Любен Каравелов“, Ямбол).

В групата VIII – XII клас с „Моята България – културни феномени и природни съкровища от А до Я“ печели Александър Георгиев (VIII кл., ПГИИ „Джон Атанасов“, Търговище). Негови подгласници са Натали Боянова (XI кл., ЕГ „Акад. Людмил Стоянов“, Благоевград) и Христимира Хацапчиева (XI кл., СУ „Антим I“, Златоград).

Призьорите получават своите награди на официална церемония в актовата зала на Второ ОУ – Стара Загора, а домакините представят две изложби с рисунки и фотографии на участници в надпреварата. **АЗБУКИ**

Любими герои оживяват в картини

Лауреатите от Националния конкурс за детска рисунка „ПриказкиТе“ са наградени в края на май на церемония в двора на организаторите от ЦПЛР – ОДК, Варна, с директор Григория Иванова. Надпреварата се организира със съдействието на Община Варна и традиционно е част от Националния календар на МОН за изяви по интереси на децата и учениците.

За тазгодишното издание са изпратени 1238 творби от 101 населени места в страната, които са оценени от жури с председател художничката Кремена Николова и членове Димитър Николов и Милена Калчева – художници.

Специалната награда на кмета на Варна е присъдена на Вяра Пенчева (X клас, школа „Елиза Арт“, Габрово). Призьт на Националния дворец на децата отива при Елия Георгиева (предучилищна възраст, школа по изобразителни изкуства, ЦПЛР – ОДК, Търговище). От ЦПЛР – ОДК, Варна, отличават Антония Вълкова (III клас, рисувалия „Елфина“, Бургас). Награда на журито получава Андреа Спахиева (Българско културно-просветно училище „Паисий Хилендарски“, Памплона, Испания).

Снимка Артем Фейзин / школа „Позитив“, ОДК – Варна

В първа възрастова група (предучилищна) призьори стават Радиана Никол Атанасова (ДГ „Валентина“, Пловдив), Гергана Георгиева (школа по рисуване към Младежкия дом – Пазарджик) и Добромир Марков (ДГ „Дружба“, Варна).

Поощрение получават Калина Палова

(ДГ „Валентина Терешкова“, Варна) и Александър Панайотов (Bluess Art Studio, София).

В групата I – III клас победител е Йоана Димитрова (III клас, ателие „Приказен свят“, София). Второто място печели Александра Ангелова (II клас, ателие „Приказен свят“, София), а трета е Елисавета Първанова

(III клас, школа по изобразителни изкуства, ЦПЛР – Търговище).

Поощрение е присъдено на Ивет Николова (II клас, СУ „Васил Левски“, Стара Загора) и Матеа Генова (II клас, „Ателието зад къщата“, София).

В групата IV – VII клас първа е Ясна Дачева (V клас, „Ателието зад къщата“, София) с подгласници Магдалена Минчева (VI клас, школа „Арт Попово“, Попово) и Каролина Огий (V клас, ОУ „Христо Ботев“, Ахелой).

Поощрени са Дария Карабаджак (VI клас, школа по изобразително и приложно изкуство „Палитра“, ЦПЛР – ОДК, Варна) и Йоана Танкова (IV клас, школа по изобразително изкуство „Палитра“, ЦПЛР – ОДК, Кърджали).

В групата VIII – XII клас победител е София Брешкова (VIII клас, „Ателието зад къщата“, София) пред Симона Божкова (X клас, школа по рисуване към Младежкия дом – Пазарджик) и Момчил Маджев (XII клас, детска школа по рисуване „Спектър“, София).

Поощрение получават Михаела Михайлова (X клас, СУ „Васил Левски“, Ветово) и Румяна Арсенова (IX клас, 2. АЕГ „Томас Джеферсън“, София). **АЗБУКИ**

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ

1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>

Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ

ISSN 0861-3990

Редактори:

д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg

д-р Диляна Кочева
d.kочева@azbuki.bg

Стефа Маринова
s.marinova@azbuki.bg

Боряна Трайчева
b.traycheva@azbuki.bg

Графичен дизайн:

Иво Христов
i.hristov@azbuki.bg

Петър Владов
p.vladov@azbuki.bg

Стилист-коректор:

Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg

Фоторепортер:

Олег Попов

Реклама и

РАЗПРОСТРАНЕНИЕ:
izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:

Белене – Ралица Господинова
088 7418349

Бургас – Дана Митева
0898361338

Варна – Розалина Димитрова
088 339920

Велико Търново – Здравка Маслянкова
088 6653255

Видин – Борислава Борисова
vidinster@gmail.com

Ловеч – Жанина Илиева
087 7209597

Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712

Смолян – Ангел Добриков
088 9703271

Кюстендил – Северина Димитрова
089 5789515

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Зина Соколова

Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД

ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива

на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат

Авторските права на публикуваните

текстове и илюстрации са

собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава

научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната

и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки

и върхови технологии“

Учителка от Свищов печели престижно отличие

*Кристиана Чешмеджиева от СУ „Николай Катранов“
е носител на международна награда
в категория „Академично постижение и лидерство“*

Диляна КОЧЕВА

Учителката от СУ „Николай Катранов“ в Свищов Кристиана Чешмеджиева е сред десетте носители на наградата TOYP (The Outstanding Young Persons) на международната организация JCI (Junior Chamber International). Престижното отличие тя получава в категорията „Академично постижение и лидерство“.

„Зарадвах се изключително много, когато разбрах за наградата. Получих мейл, с който разбрах, че печеля. Това е огромно признание за труда ми и за всичко, което правя“, разказва Чешмеджиева пред „Аз-буки“.

Работи в училището в Свищов от 2023 г. Длъжността, на която е назначена, е специалист „Социални медии и дигитален PR“. Води часовете по компютърно моделиране и информационни технологии от V до VII клас и програмата „Медийна грамотност и дигитално предприемачество“ на учениците от VIII до X клас. Това е нововъведението, с което училищната институция в Свищов печели статута на Министерството на образованието и науката за иновативно училище за период от три години.

Чешмеджиева е автор на три наръчника за учители, посветени на изкуствения интелект, добавената реалност и STEM образованието, които се радват на читателски интерес. През последните години е обучила много учители чрез присъствени и онлайн обучения, уебинари и образователни инициативи, насочени към внедряването на съвременни технологии в образованието. Създател е на подкастите „Учители за пример“ и „Училищни истории“, чрез които популяризира добри практики и вдъхновява педагози от цялата страна. В момента провежда и обучения за учители в партньорство с Института за прогресивно образование.

Снимка: Личен архив

Кристиана Чешмеджиева по време на награждаването

The Outstanding Young Persons (TOYP) е програма, която цели да отличи с национално и международно признание постиженията на млади хора, които създават положителна промяна.

Програмата се организира от националните представителства на JCI (Junior Chamber International) в над 100 държави.

През годините в Програмата са отличени изключителни личности като Джон Ф. Кенеди (1946), Елвис Пресли (1970), Кристофър Рийв (1981), Джеки Чан (1988), Антъни Робинс (1995), Мишел Йео (2002) и много други.

„Активно развивам и надграждам образователната платформа, която създадох. Продължавам да провеждам обучения и уебинари, както и да разработвам образователни ресурси, които подпомагат учителите в прилагането на съвременни технологии и иновативни подходи в учебния процес“, обяснява тя.

Освен всичко останало, с което се е захванала младата учителка, тя е и докторант по маркетинг в Стопанската академия „Димитър А. Ценов“ в Свищов. И не на последно място, е майка на две деца.

„Без помощта на моя съпруг няма как да се справя с всичко. И сега, лятото, няма да почивам, а ще продължа да надграждам това, което започнах от нулата“, завършва Кристиана Чешмеджиева.

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

Тодор КАПИТАНОВ

Срокът за изпитване е един от най-често използваните механизми при започване на нова работа. Чрез него работодателят и работникът или служителят получават възможност да преценят дали трудовото правоотношение отговаря на очакванията им. Важно е обаче този срок да бъде съобразен с вида и продължителността на договора, особено когато става дума за срочен трудов договор.

До един месец изпитателен срок при договор за работа до една година

Сключването на трудов договор със срок за изпитване е обичайна и широко разпространена практика при започване на нова работа. Неговата главна особеност е, че през време на срока за изпитване страната, в чиято полза (на работника/служителя, на работодателя или в полза на двете страни) е уговорен срокът, може да прекрати договора без предизвестие до изтичане на уговорения срок. Достатъчно е ясно и недвусмислено да го изрази в писмена форма. Не е необходимо страната, която има право да прекрати договора, да се мотивира по какъвто и да било начин. Прекратяването не подлежи на обжалване и на разглеждане по реда на трудовите спорове.

Законът допуска при първоначално възникване на трудовото правоотношение окончателното приемане на работа да се предшества от трудов договор със срок за изпитване до 6 месеца. Когато трудовият договор е срочен и е с определен срок, по-кратък от една година, срокът за изпитване е до един месец. По този начин се предоставя възможност за определяне на срок за изпитване съобразно уговорената продължителност на работата.

Ако в трудовия договор не е посочена продължителността му, то се смята, че срокът за изпитване е 6-месечен. Това правило не се прилага, ако срокът на трудовия договор е за

извършване на работа до една година. В подобни ситуации, ако трудовият договор е срочен и срокът му е една година или по-кратък, продължителността на срока за изпитване се смята, че е един месец, при положение че конкретен срок не е изрично посочен.

Важно е да се уточни, че началото на срока за изпитване започва да тече не от сключването на трудовия договор, а от постъпването на работа на работника или служителя, т.е. от началото на реалното изпълнение на неговите задължения.

Изпитателният срок следва да бъде пропорционален на продължителността на самия трудов договор. Когато работата е уговорена за кратък период, законът не допуска прекалено дълъг срок за изпитване, който би поставил работника или служителя в по-неблагоприятно положение.

Затова при сключване на срочен трудов договор е важно страните внимателно да проверят какъв срок за изпитване е записан в договора. Ако договорът е за срок до една година, изпитателният срок следва да бъде най-много един месец. Това правило гарантира по-голяма яснота, предвидимост и баланс в трудовите отношения.

Справка:
чл. 70 от Кодекса на труда.

РОМАН ОТ ПОЛ-ЛУ СЮЛИЦЕР РАЗКАЗ ОТ ЙОРДАН ИВКОВ	ГЕРОЙ НА ШЕКСПИР	МОДЕЛ ВАН НА „ОПЕЛ“	СТИХОТВОРЕНИЕ ОТ АДАМ МИЦКЕВИЧ	ОПЕРА ОТ ЖУЛ МАСНЕ	ПОЛУПРОВОДНИКОВ ПРИБОР	ОБУШАРСКО ЛЕПИЛО	НАЧИН НА ПИСАНЕ НА ЧОВЕК	МОНАШЕСКА ОБИТЕЛ		РАЗКАЗ ОТ Д. ЦОНЧЕВ
				ПРОХОД В ЗАПАДНА СТАРА ПЛАНИНА						
ШИШЕ ЗА ВОДА С ДЪЛГА ШИЯ СТИХОСБИРКА ОТ БЛАГА ДИМИТРОВА				БАЛЕТ ОТ В. ВЛАСОВ И В. ФЕРЕ			ИТАЛИАНСКИ КОМПОЗИТОР „БОХЕМИ“ (1858-1924) НЕШО СКРИШНО, СЕКРЕТ			
		ЗАБАВНО, ШУМНО ЗРЕЛИЩЕ		ЧЕРКОВЕН НАСТОЯТЕЛ	ЕКСПЕРИМЕНТ		ВИЗАНТИЙСКА ВЛАДЕТЕЛСКА ТИТЛА ПОП РЕВЕЦ ОТ САЩ (1958-2016)			
ФРЕНСКИ ХУДОЖНИК (1832-1883)	МЪЖКИ ПЕВЧЕСКИ ГЛАС ЧЕШКИ КОМПОЗИТОР (1870-1949)					ГЕОГРАФСКИ НОС	СВЕЩЕНИЧЕСКО ОБЛЕКЛО			
		ПЛАКАТ			ЗНАМЕ		РОМАН ОТ А. ГОМЕС-АРКОС			
ПРАХ, ПОДОБЕН НА КАКАО СТИХОТВОРЕНИЕ ОТ ИВАН ВАЗОВ		СТОЛИЦАТА НА КАНАДА	ГЕРОЙ ОТ „АКО БЯХ ЦАР“ КАЗАШКИ ПРЕДВОДИТЕЛ		РОМАН НА ДИКО ФУЧЕДЖИЕВ	РОМАН ОТ ВЛАДИМИР НАБΟΚΟV АНГЛИЙСКИ РЕАКТИВНИ ДВИГАТЕЛИ		ПАРИЧНА ЕДИНИЦА В ЛАОС ПОРОДА МАЛКИ ДОМАШНИ КУЧЕТА	АМЕРИК. ПИСАТЕЛ (1924-1984)	ФРЕНСКИ ХУДОЖНИК (1881-1973)
			ЗОДИАКАЛНО СЪЗВЕЗДИЕ ФРЕНСКИ КОМПОЗИТОР - „ФЕДРА“ (1899-1983)			ГЕРОИНЯ НА Х. ИБСЕН ОТ „НОРА“ ГОЛЯМА ТРОПИЧЕСКА ЖАБА				
СТУДЕНА СУПА				МАРКА КΟΡΕΥСКИ АВТОМОБИЛИ			ВЪРЗОП ОТ ЖИТНИ КЛАСОВЕ ГЕРОЙ НА ВАЗОВ ОТ „ГРАМАДА“			АНГЛИЙСКИ ПИСАТЕЛ (1840-1928)
		СТРОИТЕЛНА СМЕС		БЪЛГАРСКА ПРОРОЧИЦА (1911-1996)	ГЕРОИНЯ НА СΤΕΝΔΑΛ		ГОЛЯМ ПЕРИОД ОТ ВРЕМЕ РИМСКА ДРЕХА БЕЗ РЪКАВИ			
ИСПАНСКИ СКУЛПТОР ЖИВОПИСЕЦ (1601-1667)	ЧЕРНОМОРСКИ НОС ДО СОЗОПОЛ	СИΝΤΕΤΙЧЕН ΜΝΟΓΟСЛОЕН ПАРΚЕТ		ОПЕРА ОТ ДЖ. ПАИЗИЕЛО		СТАРИ РУСКИ САМОЛЕТИ	ГЕРОЙ НА Х. СЕНКЕВИЧ			
		ДРЕВНОГРЪЦКИ ПОЕТ				СЕЙФ	КРАЙ, ИВИЦА НА ПЛАТ			
ФРЕНСКИ ХУДОЖНИК (1848-1903)		КЪС СКИТСКИ ΜΕС				ЧАСТ ОТ ОБУВКА	ГЕРОЙ НА ВОЛТЕР ОТ ФИЛОСОФСКИ НОВЕЛИ“ ХИМИЧЕН ЕЛЕМЕНТ			
ГЕРОЙ НА О. ВАСИЛЕV ОТ „ЛЮБОВ“		ГОДИШЕН СΕΖΟΝ	ΚΟΡΕΥСКА ΜΥΡΚΑ ЗА ДЪЛЖИНА		ВРЪХ НА РАЗВИТИЕ	ИСПАНСКО ЯСТΙΕ С ΟΡΙΖ		СТИХОТВОРЕНИЕ ОТ П. ЯВОРОВ		ЯСТΙΕ ОТ КАЙМА, ΚΑΡΤΟΦΙ И ДР.
			ЛИДЕР		РАСТЕНИЕ ΤΑΡΟС					
			РОМАН ОТ ЛИНДА ХЪДСЪН КРАТЪК ПЕРИОД ОТ ВРЕМЕ			ВИД ПСЕВДΟΝΙΜ				
НАШУМЯЛА ПΕСΕΝ	ГЕРОЙ НА ЖУЛ ВΕΡΝ		БЪЛГ. ПОЕТ (1907-1991) ГЕРОИНЯ ОТ „ОСТРОВЪТ НА ПИНГВИНΙΤΕ“			ИНΔΟΝΕΖΙΥСКИ ΟΣΤΡΟV	КОΜΠЮΤΕΡЕН ΕΖΙΚ			
	СΚΥΠΟСЧΕΝΕΝ ΚΑΜЪК						ΜΥΖΑ НА ЛЮБОВНАТА ΠΟΕΖΙΥ			ЩΡΑΥСОВА ΠΤΙЦΑ
ПΕСΕΝ В ЧΕСΤ НА ΑΠΟΛΟΝ		МАРКА СУХО ΜΛΑΚΟ НА „НΕΣΤΛΕ“ СТИХОТВОРЕНИЕ ОТ ИВАН ВАЗОВ		БОГ НА ЛЮБОВТА (ГР. ΜΙΤ.)	ПРЕДПАЗНО ВЪЖЕ НА ΚΟΡΑБ			ΠΙΕСΑ ОТ ΑΛ. ΟΣΤΡΟVСКИ		
РЕЗΕРВЕН ΠΛΑΤ ЗАД ШЕВА НА ДРЕХА		ПОΜΕШΕΝΙΕ ЗА ΙΣΤΟЖБΑ ГЛИНΕΝΑ ΠΛΟЧΑ ЗА ПΕЧΕΝΕ НА ΚΑΤΙΜΙ			ПΡΙΤΟΚ НА ΚΑΜΑ		ГΡΑД В ΖΑΙΡ	ШΑΥΚΑ		
		ЗΑΝΑΥΤЧΙΥСКИ УЧЕНИК				ΑVΣΤΡΙΥСКИ КОΜΠΟΖΙΤΟΡ (1801-1843)	ДИΛΕΤΑΝΤ			
БЪЛГАРСКО ΧΟΡΟ		ΑΛΚΟΗΟΛΝΑ ΝΑΠΙΤΚΑ С ПЛОΔΟVΕ	ΠΡΕΣΤΙЖНО ΜΟΔНО СΠΙΣΑΝΙΕ		ДЯВΟΛ	ΠΟΕΜΑ ОТ ΤΟΜΑС ΜΥΡ КАМАРА НА ПΑΡΛΑΜΕΝΤ В ΝΥΚΟΙΥ СТΡΑΝΙ				
РУСКИ ΝΑΡΟΔΕΝ ΤΑΝЦ	СΤΥΚΛΕΝΑ ЛΕΚΑΡСΤVБΕΝΑ ΟΡΑΚΟVΚΑ		САΜΟΧΟΔΝΑ ΚΑΡΑVΑΝΑ	СПΙΡΑΛΟVΙΔНО ΝΑVΙΤ ПРОВΟΔΝΙΚ	БЪЛГАРСКИ ΑΚΤΕΟΡ - „ДУНАВ ΜΟСΤ“				БЪЛГАРСКИ ЦΑΡ (893-927)	
				АНГЛИЙСКИ ΜΟΒΙΛНΑ ΤΕΛΕΦΟΝΙ					МАРКА ΝΕΜСКИ АВΤΟΒΥСΙ	ΚΑΚΑVΙΔΑ
ΕΤΑЖ ОТ ΔΟΛΝΑ ΚΡΕΔΑ (ΓΕΟΛ.)	ГΡΑД В ΓΕΡΜΑΝΙΥ	БЪЛГАРСКА ΠΑΡΙЧΝΑ ΕΔΙΝΙЦΑ ΔΟ 2025 Γ. ΠЪТНА УКАЗАΤΕЛНА ΤΑΒΕΛΑ		БΙΛΚΑ, ΔΙVΑ ΜΕΝΤΑ	ДЕΠΑΡΤΑΜΕΝΤ ВЪВ ФΡΑΝЦΙΥ		РУСКИ ΠΙСΑΤΕΛ (1905-1979)			
		ВИД ΜΑΛΚΟ ΧΛΕΒЧЕ					ГЕРОИНЯ НА ΜΟΡΑСΑΝ			
ПΛΑΝΕΤΑ ОТ СΛЪНЧΕVΑΤΑ СΙΣΤΕΜΑ		ГЕРОИНЯ НА ИБСЕН ОТ „ΠΕΡ ГИΝΤ“	РАЗРАБОΤΕΝ ΠΛΑΝ		ИΝΔΙΥСКА ΝΑЦ. ДРЕХА		ΑΜΕΡΙΚΑΝ-СΚΑ ΦΙΛΜΟVΑ ΝΑΓΡΑΔΑ	ΡΟΜΑΝ ОТ ДЖΕЙН ΟΣΤΙΝ		
ГЕРОИНЯ НА ВΑΓΝΕR ОТ „ΤΑΝΧΟΙΖΕR“				МУЗΙΚΑЛΝΑ ΝΟΤΑ	ПΥΒΛΙCΙΤΙЧЕН ЖΑΝΡ	ОПЕРА ОТ ЖУЛ ΜΑСНЕ	ФРЕНСКИ ΧΥΜΟΡΙCΤΙЧЕН ВΕΣΤΝΙΚ			
						БЪЛГ. ΠΙCΑΤΕΛ (1882-1945)				
ΑΖΙΑΤСКО СΠΙΡΤНО ΠΙΤΤΙΕ		ΦΛΑΜΑΝΔСКИ ЖΙVΟΠΙCΕЦ (1577-1640)				ΒΑΛΚΑΝСКА СΤΟΛΙЦΑ				

РЕЧНИК: АНАР. КАНО. КАПОТИ. МАРАТ. ТАНАС

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от
миналия брой

Водоравно: "Последно танго в Париж". Нок. Оолит. Атлаз. Ри. "Оскар". Ватос. Водевил. Тоника. Арес. Лоти (Пиер). "Бенетон". Норис (Чък). Маи. Колонат. КАТ. Пи. "Ние". "БТР". Неруда (Пабло). Арина. ДДТ. Лапа. Арабика. "Линеа". Суринам. Етьр. Кав. Типи. Еноли. Ири. "Лолита". Кене (Франсоа). Уран. За-лез. Васал. Фон. Ванилин. Радичев (Антон). Сахан. Медик. "Кенана". Етна. Танганика. Екот. Атик. Риа (Крис). Ата. Цяр. Ас. Тиранти. Арно. Аар. Пипета. Тайланд. Зар. Узо. "Аик". Окарина. Рив (Клара). Ерик. Вава. Апиц (Бруно). Караян (Херберт фон). Бивак. Тако. "Мондео". Нарта. Мулат. Лидер. Трасе. Виолина. "Саломе". Калчо. Катет.

Отвесно: Конспект, Иконостас, Арамис, Сок, Нор, Нал, "Нант", Природа, "Алкател", Девиз, Хаити, Ванел (Шарл), Ротонда, Тава, Кипу, Ядро, Идо, Нонет, Талант, Резене, Новинар, Си, Ен, Аратор, Оте, Колак, Тулуп, Зимнина, Иб, Титан, "Дарик", Легат, Акинад, НАТО, Окапи, Егида, Ити, Васа, Сара, Анен (Роже), "Нина", Акварел, Ага, Рита, Анев (Кирил), Китай, Акт, Отвес, Рамо, Ар, Карлов (Борис), „АВО“, Авлос, Пир, Лусака, Накат, Пад, Мина, Ираде, Цона, Амок, Газела, Абе (Ернст Карл), Алинея, "Дракула", Воин, Итин (Владимир), Чакра, "Иполит", Ширит, Искър, Сено, Айни, Ане, Жилище, Арис, Ватер, Ацетат.

[illegible]

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Български език и литература	28,45 € / 55,65 лв.
История	28,45 € / 55,65 лв.
Математика и информатика	28,45 € / 55,65 лв.
Педагогика	54,9 € / 107,4 лв.
Професионално образование	33,6 € / 65,71 лв.
Стратегии на образователната и научната политика	35,4 € / 69,24 лв.
Философия	20,8 € / 40,68 лв.
Обучение по природни науки и върхови технологии	35,45 € / 69,33 лв.
Чуждоезиково обучение	28,45 € / 55,65 лв.
Вестник „Аз-буки“	57,25 € / 112 лв.
Цена за година онлайн	
Вестник „Аз-буки“	48,57 € / 95 лв.

5% от цената –
при **ТРИ**
и повече издания

10% от цената –
при **ПЕТ**
и повече издания

15% от цената –
за **ПЪЛЕН** комплект
от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 0700 18466;
azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg

Под патронажа на министъра на образованието и науката

Национално издателство „Аз-буки“ очаква творбите за XI издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“.

В конкурса могат да участват ученици от I до XII клас, които представят във фотоси училищния живот.

За участниците от първата възрастова група – I до VII клас, Фотоконкурсът се провежда без предварително зададена от организаторите конкурсна тема.

За участниците от втората възрастова група – VIII до XII клас, Фотоконкурсът се провежда по предварително определени от организаторите две конкурсни теми:

• „Улови мига в училище“ – репортажна снимка, която изобразява емоция, действие или важен момент от училищния живот;

- „Героите на моето училище“ – портретна фотография – снимки на ученици, учители или вдъхновяващи личности в училище.

Авторските творби се прие­мат до 1 ноември 2026 г. на имејл: konkurs@azbuki.bg.

Погребните правила за участие са публикувани на <https://azbuki.bg/>

Победителите в първа възрастова група ще получат предметни награди, а отличените в двете категории във втора възрастова група – водешни стипендии. Те ще бъдат оценявани от жури от доказали се професионалисти във фотографията.

Най-добрите 12 фотографии ще бъдат включени в специален календар за 2027 г.

Загадката в центъра на Млечния път

В продължение на десетилетия астрономите смятат, че знаят как се държат свръхмасивните черни дупки. Тези гигантски обекти привличат газ, прах и всичко останало, което е преминало твърде близо. Но докато се хранят, изхвърлят част от материала обратно в Космоса под формата на мощни ветрове или джетове. Смяташе се, че на определен етап от еволюцията си всяка свръхмасивна черна дупка в центъра на галактиките прави така. Но учените не можаха да намерят доказателства за такъв вятър, идващ от свръхмасивната черна дупка в центъра на нашата собствена галактика – Млечния път, съобщава „Офнюз“.

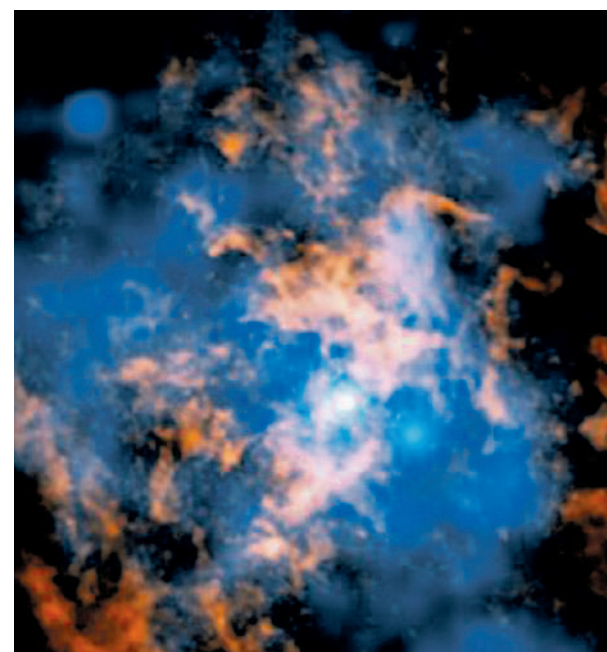
След повече от половин век търсене тази мистерия най-накрая, изглежда, е разгадана. В сърцето на Млечния път се намира Стрелец А*, често скръщавана до Sgr A*. Тази свръхмасивна черна дупка съдържа около четири милиона пъти масата на Слънцето и се намира на около 26 000 светлинни години от Земята.

Учените са забелязали признаци, че Sgr A* е била по-активна в далечното минало. Това, което не са успели да открият, е вятър, който е активен и днес. Според общоприетите теории такъв вятър би трябвало да съществува.

„С новите наблюдения за първи път разполагаме с достатъчно ясна гледка, за да видим отпечатъка на вятъра – отбелязва Марк Горски от Северозападния университет в Илинойс, САЩ, който е сърководител на изследването. – Разгледахме данните и си казахме: ето го, ето го това, което всички търсят от 50 години.“

Откриването на активност около централната черна дупка на нашата галактика не е лесно. Между Земята и Sgr A* се намира дебел слой от газ, прах и енергизиран материал, който блокира ясната гледка.

„За да наблюдаваме собствената си черна дупка, трябва да погледнем през равнината на нашата галактика“, обяснява Елена Мурчикова, която е съръководила изследването с Горски. За да преодолеят това предизвикателство, изследователите

Kpedum NASA/CXC/Northwestern University/Mark Gorski

са използвали петгодишни наблюдения, събрани от големия милиметров/субмилиметров масив Атакама (ALMA) в Чили.

Те се фокусират върху студени молекуларен газ, разположен на около три светлинни години от черната дупка. Екипът също така разработва начин за премахване на смущенията от ярките радиоизлъчвания на черната дупка. Изследователите откриват конусовидна кухина с дължина почти три светлинни години и обхват около 45 градуса. В областта липсва студен молекуларен газ, който би трябвало да е там.